

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/2020/36089192887977220

**ŠPECIFIKÁ SPOTREBNEJ DANE Z TABAKOVÝCH
VÝROBKOV**

Diplomová práca

2020

Bc. Diana Vaic

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

**ŠPECIFIKÁ SPOTREBNEJ DANE Z TABAKOVÝCH
VÝROBKOV**

Diplomová práca

Študijný program: Daňovníctvo a daňové poradenstvo

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Juraj Válek, PhD.

2020

Bc. Diana Vaic

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu spracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 21.5.2020

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Chcela by som sa poďakovať môjmu vedúcemu diplomovej práce Ing. Jurajovi Válekovi, PhD., za cenné rady, odbornú pomoc, pripomienky a usmernenie pri písaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

Vaic, Diana: *Špecifiká spotrebnej dane z tabakových výrobkov*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Juraj Válek, PhD. – Bratislava: NHF, 2020, 75 strán

Cieľom diplomovej práce je charakterizovať špecifiká a vplyv spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku, na Slovensku a v rámci Európskej únie. Na dosiahnutie cieľa sme definovali vznik a vývoj spotrebnej dane z tabakových výrobkov, porovnali ich ceny, príjmy z nich plynúce, ich užívateľov, definovali sme spoločenské a ekonomické dôsledky ich spotreby na populáciu a životné prostredie a analyzovali elektronické cigarety ako súčasť neharmonizovaných daní. Práca je rozdelená do štyroch kapitol a obsahuje 10 grafov, 6 tabuliek a 1 schému. Prvá kapitola sa venuje charakteristike spotrebnej dane z tabakových výrobkov a histórii tabaku. V druhej kapitole sa nachádzajú ciele, ktoré máme v práci dosiahnuť, a metódy, prostredníctvom ktorých sme sa ich snažili dosiahnuť. Tretia kapitola obsahuje teoretické východiská a záverečná (štvrtá) kapitola sa zaoberá analýzou celkového príjmu plynúceho do štátneho rozpočtu zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov, počtu obyvateľov, ktorí ich užívajú, ich ceny, zdravotnými problémami, ktoré spôsobujú, opatreniami slúžiacimi na obmedzenie fajčenia a elektronickými cigaretami. Výsledkom riešenia danej problematiky je poukázanie špecifik pri zdanení spotrebnou daňou z tabakových výrobkov.

Kľúčové slová:

Spotrebná daň, tabakové výrobky, spotrebná daň z tabakových výrobkov, Svetová zdravotnícka organizácia (WHO), daňový príjem, fajčenie, elektronické cigarety

ABSTRACT

Vaic, Diana: *Specifics of excise duty on tobacco products*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Finance – Supervisor:: Ing. Juraj Válek, PhD. - Bratislava: NHF, 2020, 75 pages

The aim of the diploma thesis is to characterize the specifics and impact of excise duty on tobacco products in France, Slovakia and within the European Union. To achieve this goal we defined the origin and development of the excise duty on tobacco products; compared the prices, the resulting income and the consumers; defined the social and economic consequences of their consumption on the population and the environment; and analysed electronic cigarettes as a part of the non-harmonized taxes. The thesis is divided into four chapters and contains 10 graphs, 6 tables and 1 diagram. The first chapter deals with the characteristics of the excise duty on tobacco products and the history of tobacco. The second chapter deals with the goals we have to achieve within the thesis and the methods through which we attempt to achieve them. The third chapter presents the theoretical background and the final (the fourth) chapter deals with the analysis of the total revenue from the state budget from the excise duty on tobacco products, the number of inhabitants who use them, the prices, the health problems caused by their use, measures to reduce smoking and the electronic cigarettes. The outcome of the thesis is to point out the specifics of the taxation of the excise duty on tobacco products.

Key words:

Excise duty, tobacco products, excise duty on tobacco products, World Health Organization (WHO), tax revenue, smoking, electronic cigarettes

OBSAH

Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	12
1.1 Tabak v Európe z historického hľadiska.....	12
1.1.1 Proces vývoja tabakových výrobkov na Slovensku.....	14
1.1.2 Proces vývoja tabakových výrobkov vo Francúzsku.....	15
1.2 Spotrebná daň.....	16
1.2.1 História zdanenia spotrebnými daňami v EÚ.....	16
1.2.2 Opodstatnenie zdanenia spotrebnými daňami.....	17
1.2.3 Mechanizmus spotrebných daní medzi štátmi Európskej únie.....	20
1.3 Teoretické vymedzenie harmonizácie spotrebných daní.....	22
1.3.1 Charakteristika a ciele daňovej harmonizácie.....	22
1.3.2 Argumenty pre a proti daňovej harmonizácii.....	24
1.3.3 Vývoj harmonizácie zdaňovania spotrebnou daňou z tabakových výrobkov.....	25
1.3.4 Klasifikácia daňovej harmonizácie.....	27
1.3.5 Neharmonizované dane vo svete.....	28
1.4 Špecifiká tabakových výrobkov.....	29
1.4.1 Daňové úniky na tabakových výrobkoch.....	29
1.4.2 Svetový deň bez tabaku.....	30
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania.....	32
2.1 Cieľ práce.....	32
2.2 Metodika práce a metódy skúmania.....	33
3 Teoretické východiská zdaňovania prostredníctvom spotrebných daní.....	35
3.1 Teória optimálneho zdanenia spotreby.....	36
3.2 Teória zdanenia negatívnych externalít.....	39
3.3 Náklady a riziká fajčenia.....	40

4 Spotrebná daň z tabakových výrobkov a jej špecifiká v rámci Európskej únie a v nami vybraných krajinách.....	42
4.1 Príjem zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov	44
4.2 Spotrebitelia tabakových výrobkov	45
4.3 Ceny tabakových výrobkov	50
4.4 Spoločenský a zdravotný vplyv tabakových výrobkov na populáciu a životné prostredie.....	57
4.4.1 Opatrenia proti fajčeniu.....	59
4.4.2 Vznik závislosti od tabakových výrobkov	62
4.4.3 Vplyv užívania tabakových výrobkov na životné prostredie	62
4.5 Elektronické cigarety	63
4.5.1 Systém zahrievania tabaku IQOS	64
4.5.2 Elektronické cigarety JUUL	65
4.5.3 Škodlivosť elektronických cigariet	66
4.5.4 Výhody a nevýhody elektronických cigariet	67
4.5.5 Spotrebitelia elektronických cigariet.....	68
Záver	70
Zoznam použitej literatúry	73

Úvod

Fajčenie je v dnešnej spoločnosti obrovským zlovykom veľkej časti obyvateľstva. Spôsobuje množstvo chorôb a nepriaznivo vplyva na zdravie nielen aktívnych fajčiarov, ale i tých pasívnych. Svetová banka a Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) vnímajú zdaňovanie tabakových výrobkov ako najúčinnjšiu prevenciu v boji proti fajčeniu. Rozdielne zdanenie tovarov, podliehajúcich spotrebnej dani, a vyššie sadzby na ne uvalené majú ekonomické opodstatnenia, ak budeme na problematiku nahliadať z fiškálneho hľadiska.

Tovary, medzi ktoré patria cigarety, alkohol, minerálne oleje, energie a pod., sú nenahraditeľnými zdrojmi, ktoré nie je možné substituovať. Aj napriek rastu ich cien spotreba a dopyt po nich ostávajú rovnaké v dôsledku ich návykovosti. Distorzia spôsobená uvalením dane je pomerne malá. V priebehu storočí a tisícročí v spotrebnej dani z tabakových výrobkov nastali mnohé zmeny nielen v predmete dane, ale i v jej sadzbách.

V prvej kapitole práce sumarizujeme teoretické poznatky súvisiace s históriou tabaku v Európskej únii, vo Francúzsku a v Slovenskej republike, zameriavame sa na opodstatnenie, mechanizmus a históriu zdanenia spotrebnými daňami, ich harmonizáciu a neharmonizované spotrebné dane. V závere kapitoly sme analyzovali poznatky týkajúce sa daňových únikov a Svetového dňa bez tabaku. Pri spracúvaní prvej kapitoly sme využívali knižné publikácie slovenských i zahraničných autorov zameriavajúcich sa na problematiku spotrebných daní ako celku alebo priamo na spotrebnú daň z tabakových výrobkov.

Druhá kapitola sa zameriava na stanovenie cieľov, metodiky a metód ich skúmania. Hlavným cieľom práce je charakterizovať špecifiká a vplyv spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku, na Slovensku a v rámci Európskej únie. V spojitosti s hlavným cieľom sme navrhli ciele parciálne (čiastkové), ktoré nám ho pomohli naplniť.

Teoretické poznatky z danej oblasti sa nachádzajú v tretej kapitole práce, v ktorej sme vysvetlili teóriu optimálneho zdanenia a teóriu zdanenia negatívnych externalít, pri ktorých sme vychádzali z knižných zdrojov. Poznatky týkajúce sa nákladov a rizík súvisiacich s fajčením sme nadobudli z internetových zdrojov.

Po vypracovaní teoretických poznatkov sme pozornosť venovali poslednej, štvrtej kapitole práce, ktorá je praktickou a výslednou časťou. Pri získavaní dát súvisiacich s nami vybranými krajinami sme využívali primárne údaje zo správy týkajúcej sa kontroly tabaku

vytvorenej Svetovou zdravotníckou organizáciou. Dôležité poznatky sme nadobudli aj prostredníctvom zahraničných a domácich štúdií o užívaní tabakových výrobkov.

Vo štvrtej kapitole sme sa zamerali na analýzu celkového príjmu plynúceho do štátneho rozpočtu zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku a v Slovenskej republike, skúmali sme počet obyvateľov užívajúcich tabakové výrobky každodenne i príležitostne, ich ceny, percentuálny podiel dane na škatuľke cigariet a zložky jednotlivých daní tvoriacich celkovú daň. Následne sme sa upriamili na zdravotné problémy súvisiace s fajčením, opatrenia slúžiace na jeho obmedzenie a vznik závislosti od tabakových výrobkov. V závere kapitoly sa naša pozornosť sústreďuje na elektronické cigarety patriace medzi neharmonizované spotrebné dane, najrozšírenejšie druhy elektronických cigariet, ich výhody, nevýhody a zdravotné dôsledky nimi spôsobené.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Zo začiatku mali dane charakter výpomoci. Zmeny v štruktúre a význame verejných financií vznikali priamoúmerne s rozvojom tovarových a peňažných vzťahov. V dôsledku týchto udalostí význam daní už v stredoveku narastal a ich vznik je spätý so vznikom prvých štátnych útvarov. V dnešnej dobe sú neodlučiteľnou súčasťou organizácie spoločnosti a najdôležitejším zdrojom príjmov v štátnom rozpočte.

Daňové systavy štátov EÚ sa skladajú zo skupiny nepriamych daní a zo skupiny priamych daní. Významným príjmom verejných rozpočtov štátov je príjem zo spotrebných daní, ktoré zaraďujeme medzi dane nepriame, hlavne vďaka ich vysokým sadzbám a nízkej elasticite spotreby. Patria medzi najstarší typ daní a v priebehu posledných storočí prešli väčšími i menšími zmenami.¹

1.1 Tabak v Európe z historického hľadiska

Prvé počiatky pestovania tabaku pochádzajú už z obdobia okolo roku 6000 p. n. l. z čias starej Indie. Tabak mal viacero využití a okrem fajčenia jeho listov, ktoré sa zachovalo a pokračuje až do súčasnosti, sa využíval i na lekárske účely pri liečení niektorých chorôb a taktiež pri rôznych náboženských obradoch. Jeho skúmaniu sa venovali botanici i lekári.

Pôvod tabakových rastlín *Nicotiana tabacum* a taktiež *Nicotiana rustica* sa viaže k územiu dnešného Peru a Indonézie a predpokladá sa, že sa pestovali od rozmedzia rokov 5000 až 3000 p. n. l.²

Prvými Európanmi, ktorí tabak vyskúšali, boli členovia posádky Krištofa Kolumba, ktorí objavili Nový svet v roku 1492. Tabak si veľmi obľúbili a priniesli ho i do Európy. Názov tabak je odvodený od provincie nazývanej Tabacco nachádzajúcej sa na ostrove dnešnej Dominikánskej republiky, z ktorej sa v roku 1518 do Európy dostali prvé semená tejto rastliny. Ako prví ovládli tabakový priemysel a s ním spojený medzinárodný obchod Portugalci. Práve Portugalsko bolo prvou krajinou, ktorá začala s pestovaním tabaku mimo územia Ameriky.³

---

¹ PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR, 2011. Praha: Wolters Kluwer, 2011. s. 334. ISBN 978-80-7357-698-1.

² GOODMAN, Jordan. Tobacco in history: The cultures of dependence, 1993. London: Routledge, 1993. s. 12. Dostupné na internete < <https://books.google.sk> >

³ SALANIÉ, Bernard. The economics of taxation. 2003. Cambridge: MIT Press, 2003. s. 56. ISBN 0-262-19486-4.

Príslušenstvo nevyhnutné na fajčenie tabaku nebolo lacnou záležitosťou a dovoliť si ho mohol málokto. Fajčenie tabaku sa tak stalo výsadou bohatej vrstvy obyvateľstva. Postupom času a vyrobením fajok z dreva a hliníka bolo umožnené vychutnať si túto výsadu aj u chudobnejšej časti obyvateľstva. Niektoré krajiny, medzi ktorými sú napríklad Rusko a Švajčiarsko, fajčenie tabaku nepodporovali a udeľovali za tento priestupok tresty, ale ani tým nedokázali zabrániť rastúcej obľube tabaku a fajčenia u obyvateľstva a začalo vzrastať domáce pestovanie a pašovanie.

O niekoľko rokov neskôr prišiel do kontaktu s tabakom Jean Nicot, francúzsky diplomat a učenec, pri jeho návšteve Portugalska. Dostala sa k nemu správa o priaznivých účinkoch tabaku pri liečbe žalúdočných vredov, bolesti zubov a rakoviny. S touto informáciou sa vydal do Francúzska a vďaka danému objavu nesie hlavá zložka tabaku (nikotín) názov po ňom.⁴

Veriaca časť obyvateľstva nahliadala na tabak s nedôverou. Ľudí vydechujúcich dym zatýkali, pretože sa verilo, že do nich vstúpil diabol.

V Japonsku bolo v roku 1603 fajčenie tabaku a jeho pestovanie prísne zakázané. Porušenie zákazu bolo klasifikované ako trestný čin. Zákaz fajčenia a pestovania tabaku však nebol účinný, pretože ho nerešpektovali ani jeho tvorcovia. Naopak, o tridsať rokov neskôr si vymohol výsadné miesto pri slávnostnom servírovaní čaju vzácnemu hosťovi.

Španielsky kráľ v roku 1614 prispel k tomu, že sa Sevilla stala celosvetovým strediskom tabaku. Slávny kubánsky tabak, ktorý sa vypestoval v Novom svete, bol následne prevážaný do Sevilly. Sevilla sa stala lídrom vo výrobe cigár. V tomto andalúzskom meste vznikla aj prvá továreň na spracovanie tabaku na svete. Aj európske cigarety sú späté práve s týmto mestom.

Murad IV., turecký sultán, vnímal fajčiarov ako neveriacich. Roku 1633 nariadil v Carihrade za fajčenie trest smrti, ktorý mohol byť vykonaný obzvlášť krutým spôsobom – obesením, rozštvrtením, sťatím hlavy. Miernejším trestom bol žalár. Napriek týmto hrozbám pôžitok z fajčenia prekonal aj obavy z možnej smrti popravením. Paradoxom je, že v roku 1920 niesla najpopulárnejšia značka cigariet meno zaprisahaného nepriateľa fajčenia – sultána Murada. V roku 1643 zakázal fajčenie aj ruský cár.

---

⁴ GATELY, Iain. Tobacco: A Cultural History of How an Exotic Plant Seduced Civilization. Dostupné na internete <<https://books.google.sk>>

Fajčiarom hrozilo odseknutie nosa alebo rozseknutie hornej pery tak, aby už postihnutý nikdy nemohol fajčiť.⁵

V 19. storočí bolo fajčenie výhradne mužskou záležitosťou. Fajčenie žien bolo spoločnosťou zavrhané do 20. rokov minulého storočia. Výrazný rozmach vo fajčení zavládol v rokoch 1914 – 1918 (1. svetová vojna). V rokoch 1925 až 1935 sa trojnásobne zvýšilo fajčenie medzi mladistvými. V časoch 2. svetovej vojny (1939 – 1945) posielali tabakové spoločnosti vojakom milióny kusov cigariet zdarma. Tým si po skončení vojny tabakové spoločnosti zabezpečili množstvo prívržencov. Zdravotné varovania o škodlivosti fajčenia sa na škatuľkách cigariet začali objavovať už od roku 1966.

V dôsledku škodlivosti tabakových výrobkov bolo v 80. rokoch 20. storočia uskutočnených mnoho súdnych konaní v súvislosti s tabakovým priemyslom. Viaceré svetové organizácie sa venujú problematike tabaku a jeho účinkom na zdravie obyvateľov.

1.1.1 Proces vývoja tabakových výrobkov na Slovensku

Začiatky v pestovaní tabaku na našom území sa spájajú s okolím Hurbanova, kde sa tabak začínal pestovať od 70. rokov 16. storočia, kedy bolo Slovensko súčasťou Rakúsko-Uhorska.⁶

V 19. storočí sa začali budovať tabakové továrne, ktoré mali prispieť k zlepšeniu nášho priemyslu. Nachádzali sa v Bratislave, Košiciach, Smolníku, Spišskej Belej a v Banskej Štiavnici. Výroba prebiehala ručne. V roku 1918 v dôsledku rozpadu bývalého Rakúsko-Uhorska prešli do vlastníctva novovzniknutej Československej republiky, na území ktorej postupne vznikali továrne slúžiace na spracovanie tabaku a jeho nákup.

Do roku 1992 sme sa mohli pýšiť dvoma samostatnými podnikmi patriacimi štátu, z ktorých jeden sa nachádzal na území Slovenska a vyrábal cigarety značky Mars a druhý, situovaný na území Českej republiky, značkou cigariet Sparta. Medzi ďalšie značky slovenských tabakových výrobkov patrili napríklad Dalila, Safari, Royal a Portoriko a tabaky značiek Bača a Nová Zmes. V dôsledku rozpadu Československa k 1. 1. 1993 vyhlásila slovenská spoločnosť Slovak International Tabak, a.s., sídliaca v Bratislave, tender

---

⁵ GATELY, Iain. Tobacco: A Cultural History of How an Exotic Plant Seduced Civilization. Dostupné na internete < <https://books.google.sk> >

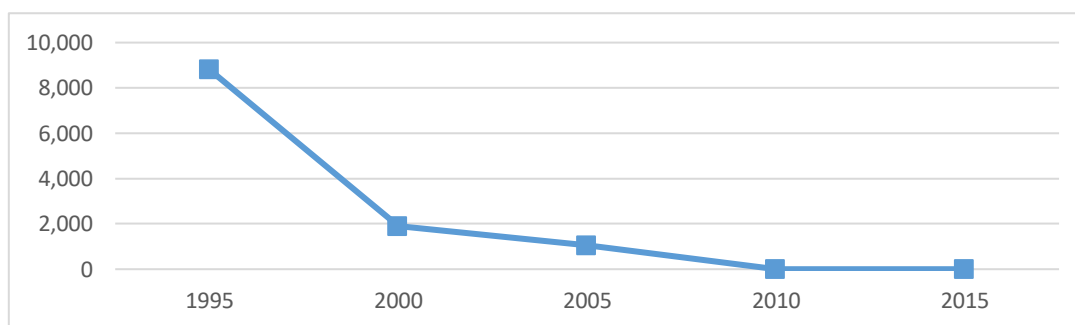
⁶ Smokemag magazín - Slovakia. Dostupné na internete: <<https://smokemag.sk/historia-tabaku-na-slovensku/>>

medzinárodného charakteru a vlastníkom Českej spoločnosti sa stal koncern Philip Morris z Ameriky.⁷

Vít'azom tendra bol nemecký koncern Reemtsma patriaci pod spoločnosť Tchibo, ktorý získal 31 % podielu v spoločnosti a o pár mesiacov neskôr odkúpil i zvyšných 69 %, v dôsledku čoho sa Slovak International Tabak, a.s., stala jeho dcérskou spoločnosťou.⁸ Začalo sa s presunmi výroby, modernizáciou, výstavbou budov a rekonštrukciou.

V Spišskej Belej sa v máji roku 2004 po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie skončilo s výrobou cigariet. Výroba cigár v Smolníku bola ukončená v roku 2008. Od tohto obdobia je spoločnosť na slovenskom trhu činná iba ako obchodno-marketingová spoločnosť. Jej produkcia sa uskutočňuje vo výrobných závodoch spoločnosti Imperial Tobacco mimo Slovenskej republiky, v rámci Európskej únie.⁹

Graf č. 1 Výroba tabakových listov v Slovenskej republike od 1995 do 2015 v tonách

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

Súčasnými najpredávanejšími značkami sú tabaky Drum, cigarety Davidoff, West, Mars a značka Golden Gate, ktorá ponúka spotrebiteľom tabak i cigarety. Všetky výrobky sa vyrábajú v závodoch naprieč Európskou úniou.

1.1.2 Proces vývoja tabakových výrobkov vo Francúzsku

Rozšírenie tabaku a tabakových výrobkov má svoje počiatky vo Francúzsku. Prvýkrát sa tabak do Francúzska dostal v podobe tabakových semienok, ktoré poslal Kataríne de Medici francúzsky veľvyslanec Jean Nicot. Spolu s nimi poslal i správu o jeho

⁷ Smokemag magazín - Slovakia. Dostupné na internete: <<https://smokemag.sk/historia-tabaku-na-slovensku/>>

⁸ World Health Organization. Tobacco Agriculture and Trade - Slovakia. Dostupné na internete: <<http://origin.who.int/tobacco/country-fact-sheets/svk.pdf>>

⁹ World Health Organization. Tobacco Agriculture and Trade - Slovakia. Dostupné na internete: <<http://origin.who.int/tobacco/country-fact-sheets/svk.pdf>>

neuveriteľných liečivých účinkoch. Táto informácia vyvolala revolúciu, pretože Francúzi netušili, že je zavádzajúca a nie je pravdivá.

V roku 1560 pri návrate z Portugalska priniesol rastlinu tabaku na kráľovský dvor, stal sa populárnejším a získal privilégium – rastlinu pomenovali po ňom (Nicotiana). Dnes je po ňom pomenovaná základná zložka tabakových výrobkov – nikotín, ktorá bola objavená v roku 1898.¹⁰

Vo Francúzsku bola v roku 1926 spoločnosť SEIT štátnym monopolom v tabakovom priemysle. Od roku 1935 začala vyrábať i zapaľovače a premenovala sa na SEITA. Po skončení 2. svetovej vojny vznikol tabakový monopol s názvom Tabacalera i v Španielsku. S postupným otváraním národných trhov v 60. a 70. rokoch tieto spoločnosti oslabovali a boli privatizované. V roku 1999 zlúčením Tabacalera (španielskeho tabakového monopolu) a SEITA (bývalého francúzskeho tabakového monopolu) vzniká spoločnosť Altadis.¹¹ Medzi jej tabakové výrobky patria značky Habanos, Ducados, Marquise, Nobeles, Smart a mnohé ďalšie.

Prostredníctvom svojich medzinárodných holdingov, vrátane vlastníctva bývalých konsolidovaných holdingov cigariet a polovičného vlastníctva kubánskeho štátneho monopolu na tabak, spoločnosti Habanos SA, bol Altadis najväčším producentom prémiových cigár na svete a štvrtým najväčším producentom tabakových výrobkov. Spoločnosť bola v roku 2008 odkúpená britským tabakovým gigantom Imperial Tobacco (teraz Imperial Brands).

1.2 Spotrebná daň

Spotrebné dane sú súčasťou nepriamych daní. Okrem nich medzi ne zaradujeme aj daň z pridanej hodnoty.

1.2.1 História zdanenia spotrebnými daňami v EÚ

Medzi historicky najstaršie dane patria poplatky a dane platené obchodníkmi pri príchode na určité územie, pri prechode týmto územím alebo pri obchodovaní na tržniciach.

---

¹⁰ SALANIÉ, Bernard. The economics of taxation. 2003. Cambridge: MIT Press, 2003. s. 56. ISBN 0-262-19486-4.

¹¹ Altadis an imperial brands company. Dostupné na internete: <<https://www.altadis.com/>>

Tieto dane a poplatky boli predchodcom dnešných daní vyberaných z predaja a spotreby. Najprv mali naturálny charakter a až s rozvojom peňažného hospodárstva nadobudli formu peňazí. Spočiatku ovplyvňovali obrat a zisky obchodníkov, neskôr sa však presunuli do cien a ich platcom sa stal konečný spotrebiteľ.¹²

Po skončení 2. svetovej vojny sa v roku 1967 zaviedla Smernica Rady ES, na základe ktorej mali členské štáty povinnosť nahradiť dane z obratu jednotným systémom dane z pridanej hodnoty, a podiel nepriamych daní na celkových daňových výnosoch prudko vzrástol.

Dane boli uvalované na tovary s veľkou spotrebou a nepružnými cenami za účelom dosiahnutia čo najvyššieho výnosu. Príkladom je soľ, cukor, múka, olej a podobné tovary nevyhnutné v bežnom živote.¹³

Vývoj spotrebných daní sa uberal dvoma smermi:¹⁴

1. rozvoj daní z právneho prevodu tovaru, tzv. akcíz;
2. rozvoj akcíz ako spotrebných daní vyberaných iba pri určitých druhoch tovarov a služieb, z ktorých vznikli spotrebné dane, ako ich poznáme dnes.

Vo väčšine krajín sú v dnešnej dobe spotrebné dane súčasťou daňovej sústavy vybraného štátu a zdaňujú sa nimi iba vybrané druhy tovarov. Zachovali sa pri tovaroch, ktorých zvyšovanie ceny nemá vplyv na ich dopyt, alebo pri tovaroch s nežiaducou spotrebou.

1.2.2 Opodstatnenie zdanenia spotrebnými daňami

Spotrebné dane sú najstarším druhom daní. Sú nepriamymi daňami selektívneho charakteru uvalenými iba na vybrané druhy tovarov. Spolu s DPH boli zavedené do daňovej sústavy Slovenskej republiky a nahradili daň z obratu, ktorá bola platná od 1. 1. 1993.¹⁵

Spotrebné dane majú niekoľko špecifických znakov a na rozdiel od dane z obratu a DPH ich sadzby nie sú stanovené percentom z ceny, ale priamou čiastkou na jednotku

---

¹² KUBATOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 6. vyd., 2015. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 221. ISBN 978-80-7478-841-3.

¹³ PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR, 2011. Praha: Wolters Kluwer, 2011. s. 336. ISBN 978-80-7357-698-1.

¹⁴ KUBATOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 6. vyd., 2015. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 221. ISBN 978-80-7478-841-3.

¹⁵ SCHULTZOVÁ, Anna – RABATINOVÁ, Marcela. Dane zo spotreby, 2011. Bratislava: Ekonóm, 2011. s. 205. ISBN 978-80-225-3293-8.

množstva. Vyberajú sa jednorazovo u výrobcu alebo dovozcu a sú súčasťou pre výpočet základu z DPH, vďaka čomu je ich ekonomický dopad ešte vyšší.¹⁶

Nie sú iba významným príjmom v štátnom rozpočte, ale prostredníctvom nich sa štát snaží znížiť spotrebu výrobkov, ktoré sú pre naše zdravie a okolie nežiaducimi. Napriek ich zvyšovaniu nedochádza k znižovaniu spotreby vybraných druhov výrobkov.

Patria sem spotrebné dane z:

- alkoholických nápojov (lieh, tiché a šumivé víno, pivo a medziprodukt);
- tabakových výrobkov (medzi ktoré zaraďujeme cigarety, cigary, cigarky a tabak) a tabakových surovín (tabakový list, zvyšok a tabaková fólia);
- minerálnych olejov (napríklad nafta, benzín, olej na mazanie i vykurovanie, LPG atď.);
- a ekologické dane (elektrina, uhlie a zemný plyn).¹⁷

Platcom spotrebných daní je konečný spotrebiteľ, ktorý platí konečnú cenu zakúpeného tovaru podliehajúceho zdaneniu. Výnos zo spotrebných daní je relatívne stabilným a nezanedbateľným príjmom plynúcim do štátneho rozpočtu vďaka nízkej cenovej a dôchodkovej elasticite dopytu po tovaroch, ktoré podliehajú spotrebnej dani.¹⁸

V priebehu storočí a tisícročí v nich nastali mnohé zmeny nielen v predmete dane, ale i v jej sadzbách. Vo všeobecnosti existujú dva základné dôvody existencie týchto daní, ktorými sú:

1. pozitívny vplyv na odrádzanie ľudí od ich spotreby (napr. škodlivý účinok fajčenia na naše zdravie),
2. množstvo peňazí prichádzajúcich do štátnej pokladnice vďaka ich predaju.

Tieto dve výhody sú si navzájom veľkými protikladmi. Prvý z nich spočíva v obmedzení spotreby vybraných druhov tovarov, ktoré sú škodlivé nielen pre zdravie ľudí, ktorí ich užívajú, napr. cigaretový dym škodí nielen fajčiarom, ale aj ich okoliu a vedie

---

¹⁶ PAULIČKOVÁ, Alena. Nepriame dane v Slovenskej republike, 2002. Bratislava: Eurounion spol. s.r.o. s. 52. ISBN 80-88984-36-X.

¹⁷ Finančná správa – Slovenská republika. Dostupné na internete: <<https://www.financnasprava.sk/sk/obciana/dane/spotrebne-dane>>

¹⁸ SCHULTZOVÁ, Anna – RABATINOVÁ, Marcela. Dane zo spotreby, 2011. Bratislava: Ekonóm, 2011. s. 205. ISBN 978-80-225-3293-8.

i k znečisťovaniu životného prostredia, pretože ohorky z cigariet odhodené na zem škodia životnému prostrediu viac ako vyhodené plasty.

Prostredníctvom výšky daňového zaťaženia sa vláda snaží znižovať ich spotrebu alebo ju aspoň obmedziť a súčasne využíva dane získané ich spotrebou na úhradu zvýšených nákladov v spoločnosti, ktoré sú spojené s negatívnymi externalitami vznikajúcimi pri ich spotrebe.

Druhou výhodou je množstvo peňazí prichádzajúce zo spotrebných daní do štátnej pokladnice, pretože sú významnou a stabilnou časťou príjmu umožňujúceho vláde zachovať výšku jej výdavkov a plniť si tým svoju fiškálnu politiku.

Nevýhodami sú:

- Distorzné pôsobenie, ktorého príčinou je vznik neefektívnej alokácie zdrojov. Ak nastane situácia, že elasticita dopytu je nulová a ponuka vyvolá substitúciu spotrebiteľov a výrobcov, dochádza k zmene relatívnych cien statkov zdanených a nezdanených selektívnou daňou zo spotreby.¹⁹
- Regresívny dopad, pretože daňové bremeno s nimi súvisiace je vyššie u chudobnejších ako u bohatšej vrstvy obyvateľstva.

V práci sa zameriavame na špecifiká spotrebnej dane z tabakových výrobkov a jej vplyv na makroekonomické ukazovatele.

Správcom spotrebných daní v Slovenskej republike je príslušný colný úrad na základe toho, kto je daňovým dlžníkom. Daňový dlžník má povinnosť podať daňové priznanie príslušnému colnému úradu v zákonom stanovenej lehote.²⁰

Fajčenie je v dnešnej spoločnosti obrovským zlozvykom veľkej časti obyvateľstva. Spôsobuje množstvo chorôb a nepriaznivo vplýva na zdravie fajčiarov a ľudí v ich okolí dýchajúcich dym. Svetová banka a WHO vnímajú zdaňovanie tabakových výrobkov ako najúčinnějšíu prevenciu v boji proti fajčeniu. S nárastom dane sa zvyšuje i cena týchto výrobkov a aspoň v malej miere sa znižuje aj ich dopyt, pretože niektorí ľudia si kvôli nízkemu príjmu fajčenie dovoliť nemôžu.

---

¹⁹ KUBATOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 6. vyd., 2015. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 236. ISBN 978-80-7478-841-3.

²⁰ SCHULTZOVÁ, Anna – RABATINOVÁ, Marcela. Dane zo spotreby, 2011. Bratislava: Ekonóm, 2011. s. 205. ISBN 978-80-225-3293-8.

1.2.3 Mechanizmus spotrebných daní medzi štátmi Európskej únie

Všetky spotrebné dane sú upravované zákonom, ktorý by mal zabezpečovať ich neutralitu, ktorá je jedným zo základných princípov všetkých daní zo skupiny nepriamych daní. Princíp neutrality znamená, že spotrebiteľ je zdaňovaný bez ohľadu na jeho postavenie a výšku dôchodku, ekonomické a ekologické vplyvy a neberie sa do úvahy ani to, či bol tovar vyrobený u nás alebo zahraničí (jeho pôvod).

Pri DPH a spotrebných daniach sa uplatňuje princíp zdanenia v zemi spotreby. Výrobok je zdanený v štáte určenia, nie v štáte pôvodu. Daňový výnos je príjmom štátu určenia, štátu, v ktorom je produkt zdanený (napríklad výnos z DPH je zdieľaný i s rozpočtom Európskej únie). Princíp štátu pôvodu je uplatňovaný iba výnimočne, napríklad keď si fyzická osoba dováža tovar zo zahraničia a využije ho iba na vlastnú spotrebu.

Pre funkčnosť zákona o spotrebných daniach je potrebné vykonávanie ich správy prostredníctvom colných úradov pri dovoze tovarov, pretože inak by ich správu nebolo možné zrealizovať.

Daň z pridanej hodnoty sa uplatňuje na každom stupni súvisiacom s procesom výroby a obehu tovaru, z čoho vyplýva, že je viacstupňovou daňou. Naopak, spotrebné dane sú jednostupňovým druhom daní. Ich výber sa odohráva iba na jednom stupni, ktorým je hlavne vyskladnenie tovaru z daňového skladu, dovoz tovaru na území, kde podlieha dani, a uvedenie tovaru do voľného daňového obehu.²¹

Vďaka tomu, že predmet podliehajúci spotrebnej dani vyrobený v Slovenskej republike alebo do nej dovezený je zdanený pri presune od výrobcu k spotrebiteľovi, a preto sa na daňovom území nepohybuje nezdanený, týmto mechanizmom, resp. systémom spotrebných daní sa zamedzuje daňovým únikom, ktoré by mohli nastať.

Daný mechanizmus pozostáva z:²²

- a) **existencie daňových skladov**, v ktorých je prostredníctvom ich prevádzkovateľa možné prijímať, vyrábať, spracovávať či odoslať tovary, ktoré spotrebnej dani podliehajú a v daňovom sklade sa nachádzajú v režime pozastavenia dane;

²¹ SCHULTZOVÁ, Anna – RABATINOVÁ, Marcela. Dane zo spotreby, 2011. Bratislava: Ekonóm, 2011. s. 205. ISBN 978-80-225-3293-8.

²² TAKTIEŽ s. 190.

- b) *existencie užívateľských podnikov*, sú nimi právnické osoby s možnosťou a právom používať tovary oslobodené od dane alebo daňovo zvýhodnené;
- c) *existencie oprávnených príjemcov a odosielateľov, ktorí sú registrovanými obchodníkmi*, príjemcovia prijímajú tovar v režime pozastavenia dane, nemôžu ho však odoslať alebo skladovať a odosielatelia nemôžu tovar skladovať a prijať, ale iba odoslať, ak je v procese pozastavenia dane a odosiela sa do iného členského štátu;
- d) *monitorovania pohybu tovarov*, ktoré dani zo spotreby podliehajú;
- e) *skladania finančnej zábezpeky*, čo je ich povinnosťou;
- f) *uplatnenia krajiny určenia*, tovar zdaní krajina, kde dochádza k jeho konečnej spotrebe,
- g) *a režimu pozastavenia dane*.

Predmetom dane sa tovary zdaňované spotrebnou daňou stávajú ich výrobou na daňovom území, dodaním na daňové územie z iného členského štátu alebo dovezením na daňové územie z tretieho štátu (štáty, s ktorými nemá Slovenská republika uzatvorenú bilaterálnu zmluvu, napr. Ukrajina).²³

Intrakomunitárne dodanie tovaru je dodaním tovaru do iného členského štátu, pričom je tovar od dane oslobodený, ale stále je predmetom dane v štáte zdroja (kde bol vyrobený) i štáte určenia (kde sa predával) a povinnosť odvieť daň vzniká v štáte určenia. Mechanizmus dane zo spotreby intrakomunitárnej dodávky tovaru oslobodeného od dane nepozná.²⁴

Z dôvodu dodržania princípu určenia pri voľnom pohybe tovarov bol zavedený režim pozastavenia dane. Všetky tovary, ktoré sa nachádzajú v daňovom sklade, sú v režime pozastavenia dane. Ide o formu odloženia dňa, kedy vzniká daňová povinnosť, keď sa tovary uvedú do voľného daňového obehu.

Subjekt, ktorý je príjemcom tovarov pozastavených od dane, musí mať oprávnenú registráciu u jeho správcu dane, ktorým je jemu prislúchajúci colný úrad, a dostane ju písomnou žiadosťou. Spoločnosť používajúca tovary je povinná byť na príslušnom colnom úrade zaregistrovaná a mať povolenie na odobratie tovarov nachádzajúcich sa v režime pozastavenia dane.

---

²³ SCHULTZOVÁ, Anna – RABATINOVÁ, Marcela. Dane zo spotreby, 2011. Bratislava: Ekonóm, 2011. s. 190. ISBN 978-80-225-3293-8.

²⁴ TAKTIEŽ s. 190.

Pri uvoľnení tovaru z režimu pozastavenia dane vzniká daňová povinnosť uvoľnením tovaru do voľného daňového obehu.²⁵

Spotrebné dane podliehajú vysokému daňovému zaťaženiu a s jeho výškou rastie i riziko možných daňových únikov, ktoré sa štáty pri preprave tovarov medzi krajinami EÚ snažia znížiť:

- skladaním zábezpeky (minimálne vo výške dane uvalenej na prepravovaný tovar),
- kontrolou prepravovaných tovarov prostredníctvom dokumentov v elektronickej forme, ktoré k nim patria,
- včasným varovaním pri ich preprave.

1.3 Teoretické vymedzenie harmonizácie spotrebných daní

Vo všetkých krajinách v rámci Európskej únie sa stretávajú s daňami, ktoré sú prostredníctvom daňovej harmonizácie zjednotené. Medzi najviac harmonizované zaraďujeme dane nepriame. Štáty EÚ sa snažia zabrániť hospodárskej súťaži, ktorá by medzi nimi mohla nastať a za týmto účelom sa vytvorila dohoda medzi krajinami patriacimi do EÚ, ustanovujúca výšku minimálnej daňovej sadzby a zosúladienie noriem vo vnútri štátov.

Významnou oblasťou harmonizácie nepriamych daní je oblasť spotrebných daní, tzv. akcízov. Tejto daňovej oblasti sa venuje veľká pozornosť, pretože spotrebné dane, podobne ako DPH, ovplyvňujú jednotný trh. Úroveň cien súvisí s výškou ich sadzieb, čo má následný vplyv na hospodársku súťaž producentov, obchodníkov a distribútorov. Výška cien taktiež vplýva na spotrebiteľské preferencie spotrebiteľov zdanených tovarov.²⁶

1.3.1 Charakteristika a ciele daňovej harmonizácie

Daňová harmonizácia predstavuje proces, pomocou ktorého dochádza k zblíženiu daňových sústav krajín prostredníctvom spoločných pravidiel. Je procesom zblížovania a prispôsobovania rozdielnych daňových systémov na báze princípu spoločných pravidiel.

---

²⁵ SCHULTZOVÁ, Anna – RABATINOVÁ, Marcela. Dane zo spotreby, 2011. Bratislava: Ekonóm, 2011. s. 192. ISBN 978-80-225-3293-8.

²⁶ LÉNARTOVÁ, Gizela. Harmonizácia daní v Európskej únii, 2012. Bratislava: Ekonóm, 2012. s. 54. ISBN 978-80-225-3501-4.

Proces daňovej harmonizácie je viacdimeznionálny. Predstavuje prispôsobovanie a zblížovanie daňových systémov, ktoré fungujú vo viacerých štátoch tým, že sa vytvárajú spoločné pravidlá a uplatňujú sa spoločné princípy zdaňovania. Tieto princípy sú výsledkom najmä ekonomických a politických rozhodnutí. Ich zámerom je dosiahnutie vytýčených cieľov.²⁷

Harmonizačný proces pozostáva z troch fáz, ktorými sú:

1. výber dane potrebnej na jej harmonizáciu,
2. výpočet a konštrukcia daňového základu,
3. harmonizácia daňovej sadzby.

Môžeme sa stretnúť s veľkým množstvom cieľov, ktoré daňová harmonizácia sleduje. Jednotlivé ciele sa však môžu líšiť. Daňová harmonizácia sa snaží bojovať s daňovými únikmi a prispieť k zlepšeniu spolupráce medzi daňovými úradmi v rámci krajín Európskej únie.

Medzi jej základné ciele môžeme zaradiť:

- existenciu úspešne fungujúceho jednotného trhu,
- odstránenie daňových hraníc,
- všetky podnikateľské subjekty majú rovnaké podmienky v konkurencieschopnosti,
- minimalizácia nákladov zdanenia,
- jednoduchšie zdaňovanie nadnárodných spoločností.

Jej pôvodným cieľom v prípade spotrebných daní bolo úplné zjednotenie ich štruktúry a daňových sadzieb. Postupným vývojom sa dospelo k tomu, že zjednotenie sadzieb je nereálne, a preto sa stanovila iba ich minimálna hranica.

---

²⁷ LÉNARTOVÁ, Gizela. Harmonizácia daní v Európskej únii, 2012. Bratislava: Ekonóm, 2012. s. 24. ISBN 978-80-225-3501-4.

1.3.2 Argumenty pre a proti daňovej harmonizácii

Tak ako v každej situácii, tak i pri daňovej harmonizácii sa môžeme stretnúť s množstvom argumentov a názorov. Postoje súvisiace s touto problematikou sú rozličné, ba dokonca i štáty sa rozčlenili na dve skupiny. Prvá skupina pozostáva z pôvodných členských štátov, medzi ktoré patri napr. Francúzsko, Rakúsko, Švédsko, Španielsko atď. Druhá skupina je tvorená takzvanými „novými“ členskými štátmi prijatými v rozmedzí rokov 2004 a 2007. Patrí medzi nich Slovenská a Česká republika, Slovinsko, Estónsko, Bulharsko a ďalšie a podľa nich by si mal každý členský štát riešiť svoju daňovú problematiku sám.

Výška a štruktúra dane by mala závisieť od preferencií jednotlivých štátov a v dôsledku harmonizácie tieto preferencie nemôžu byť zohľadnené a harmonizácia má negatívny vplyv na súťaživosť jednotlivých krajín, ktorá by bola zrušená. Podľa liberálov sa bohatí platiaci dane z príliš štedrého štátu sťahujú a tento štát priláka najmä ľudí odkázaných na sociálne dávky.

Súperenie v rámci daňových systémov na druhej strane zapríčiňuje, že daňové zaťaženie rastie a deficit v štátnom rozpočte sa zvyšuje. Ak by absentovala harmonizácia daní, štát by utváral daňovú sústavu, ktorá neberie do úvahy pôsobenie na ostatné krajiny a koná len v medziach svojich potrieb.

V dôsledku toho, že bol zavedený spoločný systém spotrebných daní, vznikol základ na vytvorenie jednotného trhu. Jeho úlohou je zabezpečenie voľného pohybu tovarov a služieb, kapitálu a pracovných síl. Zároveň má zabezpečiť právo usadiť sa v členských štátoch. Konsenzus medzi členskými štátmi prebehlo rýchlo. Najväčším problémom bolo docielenie dohody ohľadom výšky sadzby dane a spravodlivého prerozdelenia výnosov z nich.

Rovnaký systém spotrebných daní v Európskej únii zaviedli v roku 1993. Tento rok môžeme vnímať ako medzník, kedy sa v tejto oblasti začali skutočné harmonizačné snahy štátov Európskej únie.

1.3.3 Vývoj harmonizácie zdaňovania spotrebnou daňou z tabakových výrobkov

Harmonizačný proces v oblasti nepriamych daní je oveľa pokročilejší ako v prípade priamych daní, pri ktorých tento proces stagnuje v dôsledku rozdielnych účtovných systémov a neochoty štátov v súvislosti s ich harmonizáciou.

Harmonizácia spotrebných daní je už od počiatku komplikovaným procesom. Jedným z dôvodov je, že pri riešení daňových otázok je potrebné, aby sa zhodli všetky členské štáty, čo je v prípade takého množstva názorov, návrhov, špecifik národných politík a záujmov zložité. Najväčšie problémy však súviseli s daňovými sadzbami, pretože v nich sa odzrkadľovali ekonomické, spoločenské, geografické a iné rozdiely existujúce medzi štátmi.²⁸

Spotrebné dane ovplyvňujú konečné ceny výrobkov a môžu byť príčinou prekážok vo voľnom obchode, a preto sa Európska únia rozhodla vytvoriť proces harmonizácie. V každom štáte je iná štruktúra i sadzba daní zo spotreby a významné rozdiely v zdanení medzi jednotlivými štátmi by sa mohli stať príčinou straty zisku, vzniku podvodov a nárastu daňových únikov.

Dohoda o Montánnej únii pochádzajúca z roku 1951 bola prvým počiatkom v procese harmonizácie. Obsahovala pravidlá týkajúce sa odstránenia cla medzi Beneluxom, Francúzskom, Nemeckom a Talianskom uvaleného na uhlie a oceľ.²⁹

Smernica Rady č. 92/79/EHS o aproximácii dane z cigariet uvádza spôsob stanovenia sadzieb, ako aj určenie minimálnej sadzby dane. Podľa nej každý členský štát zavedie minimálnu spotrebnú daň (osobitná daň plus daň ad valorem bez DPH), ktorej daňová zaťaženosť by mala byť nižšia ako 60 eur na 1000 kusov cigariet z najžiadanejšej cenovej kategórie. Od roku 2006 sumu 60 nahradila suma 64 eur.³⁰

---

²⁸ SVÁTKOVÁ, Slavomíra a kol. Zatížení spotřebního koše domácností daněmi ze spotřeby v České republice. 2007. Praha: Eurolex Bohemia. 2007. s. 43. ISBN 978-80-225-3501-4.

²⁹ Dostupné online na: (https://www.mzv.sk/documents/10182/11845/Buducnost_EU_Lisabonska_zmluva.pdf/b030c657-8054-45e8-8fd9-3b1055e302bc)

³⁰ Dostupné online na: (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:31992L0079>)

Na túto smernicu nadväzujú ďalšie, napr. Smernica Rady č. 92/80/EHS, ktorá stanovovala minimálne sadzby tabakových výrobkov a Smernica Rady č. 99/81/EHS, ktorá zvýšila minimálnu sadzbu dane na rôzne tabakové výrobky:³¹

- 9 eur/1000 kusov pre cigary a cigarky,
- 24 eur/kg pre tabak určený na ručné balenie cigariet,
- 18 eur/kg pre tabak určený na fajčenie.

Tieto sadzby sa od 1.1.2001 zvýšili na:

- 10 eur/1000 kusov pre cigary a cigarky,
- 25 eur/kg pre tabak určený na ručné balenie cigariet,
- 19 eur/kg pre tabak určený na fajčenie.

Smernice 92/79/EHS a 92/80/EHS boli v súvislosti so snahou o elimináciu podvodov daňového charakteru pri pašovaní cigariet nahradené Smernicou Rady 2002/10/ES, ktorá upravuje štruktúru dane a daňové sadzby.³²

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/40/EÚ bola prijatá v apríli 2014 a priniesla desať zásadných zmien, ktorými sú:³³

- grafické varovania nachádzajúce sa na škatuľke, 65 % obalu škatuľky tvorí výstražná fotografia,
- zákaz cigariet a tabaku s arómami (mentol, vanilka, cukroviny),
- nové označovanie obsahu dechtu, nikotínu a oxidu uhoľnatého,
- žiadne propagačné ani zavádzajúce obaly,
- zákaz škatuliek s desiatimi ks cigariet,
- povinné elektronické uvádzanie zložiek,
- požiadavky na bezpečnosť a kvalitu e-cigariet,
- stanovenie pravidiel ohľadom balenia e-cigariet, musia obsahovať povinné zdravotné výstrahy,
- monitorovanie a informovanie týkajúce sa vývoja elektronických cigariet,
- možný zákaz cezhraničného predaja na diaľku,
- opatrenia na boj proti nezákonnému obchodu v rámci celej Európskej únie.

---

³¹ Dostupné online na: (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:31995L0060>)

³² Dostupné online na: (<https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/c1ea461e-fa5b-48b9-a241-13f271d40bc2>)

³³ Dostupné online na: (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32014L0040>)

1.3.4 Klasifikácia daňovej harmonizácie

Daňová harmonizácia je zložitým procesom, ktorý je možné charakterizovať na základe viacerých kritérií, ktorými sú:³⁴

- a) úroveň, ktorú dosiahla,
- b) druh legislatívnych prostriedkov, ktoré boli uplatnené,
- c) spôsob ich uplatnenia,
- d) usporiadanie daňovej a rozpočtovej sústavy
- e) a druh daní podliehajúcich harmonizácii.

Môžeme sa stretnúť s tromi úrovňami harmonizácie (neexistujúcou, čiastočnou a úplnou). *Neexistujúcou*, kedy výška dane je iná v rámci každého z členských štátov, neexistujú bilaterálne zmluvy a medzi štátmi nedochádza k daňovej spolupráci. V prípade *čiastočnej* harmonizácie je harmonizovaná iba časť daní v rozličnej miere, daňová spolupráca je minimálna a štáty využívajú už existujúce bilaterálne zmluvy, aby predišli dvojitému zdaneniu. Štruktúra daní a daňové sadzby sú harmonizované medzi štátmi až pri *úplnej* harmonizácii.³⁵

Podľa druhu uplatnených legislatívnych prostriedkov poznáme pozitívnu a negatívnu harmonizáciu. *Pozitívna* je zabezpečovaná pomocou smerníc, nariadení a ďalších nástrojov legislatívy, ktoré boli prijaté Európskou komisiou na základe jednotného hlasovania. Prostredníctvom Európskeho súdneho dvora sa presadzuje harmonizácia *negatívna*.³⁶

Priamy alebo nepriamy spôsob harmonizácie sa odlišuje na základe spôsobu, akým sú legislatívne nástroje uplatnené. Prostredníctvom prostriedkov, ktoré sú daňové, smerníc a nariadení sa odohráva *priama* harmonizácia a pomocou nedaňových prostriedkov právneho alebo účtovného charakteru dochádza k harmonizácii *nepriamej*.³⁷

Usporiadanie daňovej a rozpočtovej sústavy je vertikálne alebo horizontálne. *Vertikálna* harmonizácia je harmonizáciou vyskytujúcou sa na rozdielnych úrovniach týchto sústav a pri *horizontálnej* harmonizácii sa národné daňové systémy nachádzajú na tej istej úrovni.

---

³⁴ LÉNARTOVÁ, Gizela. Harmonizácia daní v Európskej únii, 2012. Bratislava: Ekonóm, 2012. s. 24. ISBN 978-80-225-3501-4.

³⁵ TAKTIEŽ s. 25.

³⁶ TAKTIEŽ s. 27.

³⁷ TAKTIEŽ s. 28.

Záverečným kritériom klasifikácie je rozdiel v tom, či sa zameriavame na harmonizáciu daní nepriamych alebo priamych a v dôsledku toho rozlišujeme *priamu* harmonizáciu a *nepriamu* harmonizáciu.

1.3.5 Neharmonizované dane vo svete

Aj v dnešnej dobe sa môžeme stretnúť s druhmi nepriamych daní, ktoré ešte neprešli procesom harmonizácie. V prípade tabakových výrobkov je neharmonizovanou daňou daň z predaja elektronických cigariet (IQOS).

Nahradili bežné cigarety a ich predaj sa tento rok prudko zvýši, pretože od 1. 5. 2020 sa prestávajú vyrábať cigarety s príchutami, najmä mentolové, ktoré sa tešia veľkému predaju a obľúbenosti. Ich jedinou existujúcou náhradou bude elektronická cigareta IQOS s mentolovou príchutou. Elektronické cigarety majú viacero výhod a medzi tie najdôležitejšie môžeme zaradiť ich menšiu škodlivosť nášmu zdraviu a hlavne zdraviu nášho okolia, pretože pri ich fajčení sa nestretávame s tabakovým dymom, takže nedochádza k vysokej produkcii oxidu uhoľnatého a dechtu a obsah nikotínu je na rovnakej úrovni ako pri klasických cigaretách.

Elektronické cigarety sú čoraz populárnejšie. Tento menej škodlivý produkt je atraktívny pre mnohých fajčiarov. Objavenie elektronických cigariet nastalo v roku 2003 v Pekingu. Obsah nikotínu je rovnaký ako v bežných cigaretách, ale produkovanie škodlivého dechtu a oxidu uhoľnatého je nižšie.

Smernica o spotrebnej dani z tabaku sa na ne nevzťahuje. V členských štátoch môže byť na ne uplatňovaná daň podľa ich vlastných predpisov. V deviatich štátoch EÚ sú v súčasnosti zdaňované podľa ich vnútroštátnych predpisov. V ďalších štátoch sú predmetom úvah.

1.4 Špecifiká tabakových výrobkov

V podkapitole 1.4 sa zameriavame na charakteristiku daňových únikov, príčiny ich vzniku, možnosti ich eliminácie a kalendárny deň dňom „bez tabaku“.

1.4.1 Daňové úniky na tabakových výrobkoch

Daňové úniky sú predmetom neustálych diskusií a štáty sa snažia zabrániť ich vzniku prijímaním veľkého množstva legislatívnych obmedzení a neustálou novelizáciou nielen colných zákonov, ale aj tých trestných.

Európska únia stráca každý rok v dôsledku pašovania približne 10 miliárd eur a takmer 10 % z celkového množstva pochádza z Ukrajiny najmä v dôsledku nelegálnej výroby tabakových výrobkov a pašovania cigariet.³⁸

Problémové oblasti úniku na spotrebnej dani vznikajú v dôsledku snahy vyhnúť sa daňovej povinnosti a jej minimalizácie. Daňové úniky z tabakových výrobkov môžeme rozdeliť do nasledujúcich troch skupín:³⁹

- nelegálny dovoz,
- nelegálna výroba,
- nesprávne zatriedenie.

Najväčší počet daňových únikov v spojitosti s tabakovými výrobkami vzniká pri ich nelegálnom dovoze, ich pašovaní z tretích krajín. Jednou z týchto krajín je Ukrajina. V roku 2019 boli na Kyjev, hlavné mesto Ukrajiny, kladené viaceré žiadosti Európskej únie o väčšie tresty pri pokusoch pašovania tovarov cez hranice, ktorá je neustále sledovaná. Pri prechode hraníc sa vykonávajú rozsiahle kontroly (napr. na jednu osobu nad 18 rokov sú povolené maximálne dve škatuľky cigariet). Kontrolovaní sú všetci občania bez ohľadu na ich národnosť a kontrola sa odohráva na slovenskej i ukrajinskej strane hraníc.

Pri nelegálnom dovoze sa tabakové výrobky rozdeľujú do dvoch skupín. Tabak na fajčenie sa uvádza ako tabakové listy a tabakové výrobky sú považované za výsledné tovary v dôsledku nesprávneho zatriedenia. Vzniká nelegálna výroba, kedy výrobné linky vyrábajú

---

³⁸ Dostupné online na: (<https://biznisklub.sk/danove-podvody-pri-tabaku-stopy-smeruju-aj-do-znamej-sieti-potravin/>)

³⁹ ŠIMONOVÁ, Jana. Daňové úniky v Slovenskej republike, 2017. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 63. ISBN 978-80-8168-603-0.

nové cigarety pomocou pašovaného tabaku v nelegálnej výrobni alebo v priestoroch legálnej výroby.⁴⁰

V spojitosti s daňovými únikmi v oblasti tabakových výrobkov nastáva vznik fiktívnych spoločností a odohrávajú sa fingované obchodné operácie. Na boj s daňovými únikmi sa prijala Komplexná stratégia Európskej únie. Jej úlohou je eliminácia všetkých foriem daňových únikov.⁴¹

1.4.2 Svetový deň bez tabaku

Každoročne sa 31. mája už od roku 1987 venuje pozornosť nepriaznivým účinkom a smrteľným následkom v dôsledku užívania tabakových výrobkov. Neblahé dôsledky má aj nepriamy kontakt s cigaretovým dymom. Svetový deň bez tabaku apeluje na riziko užívania tabaku v akejkoľvek forme. Cieľom je, aby jednotlivci, verejnosť i štátna správa šírili dôležitosť zdravého životného štýlu bez tabaku. Svetový deň bez tabaku prostredníctvom informovania verejnosti poukazuje na zdravotné riziká, ktoré sú späté s užívaním tabaku, a ponúka stratégie, ako redukovať jeho konzumáciu. Je alarmujúce, že až 1,1 miliardy ľudí na celom svete fajčia. Je predpoklad, že počet ľudí, ktorí budú závislí od fajčenia, stúpne do roku 2025 na 1,6 miliardy. Fajčiari majú oproti nefajčiarom v priemere o 8 rokov kratší život. Ochoreniam, ktoré súvisia s fajčením, podlieha ročne podľa WHO (Svetovej zdravotníckej organizácie) 6,5 milióna ľudí. Druhou najčastejšou príčinou úmrtí sú chronické ochorenia získané v dôsledku fajčenia. Keďže spotreba tabakových výrobkov stúpa, očakáva sa, že v priebehu dvadsiatich rokov fajčenie zapríčini ročne približne 10 miliónov úmrtí. Zaujímavosťou je, že počet potencionálnych obetí je podobný ako počet obetí prvej svetovej vojny. Každoročne sa pomocou WHO upriamuje pozornosť na jeden zvolený okruh, ktorý odovzdáva posolstvo celému svetu. Rok 2019 bol spojený s heslom *Fajčenie a choroby dýchacích ciest – tuberkulóza, rakovina pľúc, astma a chronická obštrukčná choroba pľúc*. Zvýšená pozornosť sa venovala škodlivým účinkom tabaku na pľúca, počnúc chronickým ochorením dýchacích ciest až po rakovinu.

Ak sa človek rozhodne skončiť s fajčením, telo si vyžaduje dlhý čas na regeneráciu a očistenie od škodlivých látok:

- Krvný tlak sa od zapálenia poslednej cigarety stabilizuje po 20 minútach, dosiahne zdravú hodnotu a zároveň sa končatiny primerane prekrvujú.

---

⁴⁰ ŠIMONOVÁ, Jana. Daňové úniky v Slovenskej republike, 2017. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 64. ISBN 978-80-8168-603-0.

⁴¹ TAKTIEŽ s. 64.

- Po 2 hodinách môže nastať zlá nálada, pretože telu sa zníži príjem dopamínu, látky, ktorá je produkovaná v mozgu a uvoľňuje sa pomocou nikotínu.
- Po 8 hodinách telo odbúrava z krvi nikotín a oxid uhoľnatý, objem kyslíka vzrastá, zdravie pokožky a vlasov sa zlepšuje.
- Oxid uhoľnatý je z tela odbúraný po uplynutí prvého dňa bez cigarety, kašľom sa z pľúc odstraňujú nečistoty, znižuje sa riziko infarktu.
- Nikotín je z tela odstránený po dvoch dňoch, výrazne sa zlepší chuť a čuch. Dochádza k regenerácii dýchacích ciest a chuťových pohárikov na jazyku.
- Na tretí deň nastáva kríza, do popredia sa dostávajú abstinénčné príznaky, silnie túžba dopriať si nikotín. Častým príznakom je podráždenosť, objavujú sa bolesti hlavy.
- Nebezpečenstvo srdcového infarktu sa eliminuje po prvom mesiaci abstinencie.
- V priebehu troch až deviatich mesiacov sa obnovuje činnosť pľúc, človeku sa dýcha ľahšie, kašľanie ustupuje.
- Oproti dobe aktívneho fajčenia riziko mozgovej príhody a infarktu klesá po dvanástich mesiacoch o polovicu.
- Riziko vzniku rakoviny pľúc klesá o polovicu až po desiatich rokoch abstinencie.
- Až po uplynutí po 10 – 15 rokov sa abstinujúci fajčiar dostane na rovnakú úroveň ako nefajčiar.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom práce je charakterizovať špecifiká a vplyv spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku, na Slovensku a v rámci Európskej únie. V spojitosti s hlavným cieľom sme navrhli ciele parciálne (čiastkové), ktoré nám ho pomohli naplniť. Medzi čiastkové ciele patrí:

- Definícia vzniku a vývoja spotrebnej dane z tabakových výrobkov.
- Porovnávanie ceny tabakových výrobkov, príjmov z nich plynúcich a ich užívateľov v rámci Slovenskej republiky a Francúzska.
- Definícia spoločenských a ekonomických dôsledkov spotreby tabakových výrobkov nielen na populáciu, ale i na životné prostredie.
- Charakteristika neharmonizovaných daní zameriavajúca sa na elektronické cigarety, ich odlišnosti, užívateľov a výhody i nevýhody s nimi spojené.

Schéma č. 1 Ciele diplomovej práce

HLAVNÝ CIEĽ: Charakteristika špecifik a vplyv spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku, na Slovensku a v rámci Európskej únie.			
1. ČIASTKOVÝ CIEĽ Definovanie vzniku a vývoja spotrebnej dane z tabakových výrobkov.	2. ČIASTKOVÝ CIEĽ Porovnávanie v rámci Slovenskej republiky a Francúzska: a) cien tabakových výrobkov, b) príjmov z nich plynúcich, c) ich užívateľov.	3. ČIASTKOVÝ CIEĽ Spoločenské a ekonomické dôsledky spotreby tabakových výrobkov na populáciu a životné prostredie.	4. ČIASTKOVÝ CIEĽ Neharmonizované dane, odlišnosti, užívatelia, výhody a nevýhody elektronických cigariet.

Zdroj: Vlastné spracovanie

2.2 Metodika práce a metódy skúmania

Zadanie diplomovej práce sme vypracovávali na základe stanoveného pracovného postupu, ktorý sme vytvorili pred začiatkom spracovávania nami zvolenej témy. Daný pracovný postup pozostával z viacerých krokov:

1. Dôkladná rešerš nami spracovávanej témy a aktuálnosť tejto témy v podmienkach Francúzska, Slovenskej republiky a v Európskej únii boli prvým dôležitým krokom pri jej vypracovaní. Základný predpoklad jej spracovania pozostával zo štúdia a čítania problematik týkajúcich sa zdanenia spotrebnými daňami, štúdií zameriavajúcich sa na danú problematiku a analýzy publikovanej Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO).
2. Druhým krokom bola špecifikácia hlavného cieľa práce a s ním súvisiacich čiastkových cieľov, ktoré sme chceli v práci skúmať. Následne sme vytvorili celkovú štruktúru práce pozostávajúcu z jednotlivých kapitol a podkapitol.
3. V treťom kroku sme sa sústredili na teoretické preskúmanie nami riešenej problematiky, ktoré je obsahom prvej kapitoly práce. Hlavnými zdrojmi, ktoré sme využívali, boli knižné publikácie slovenských i zahraničných autorov zameriavajúcich sa na problematiku spotrebných daní ako celku alebo priamo na spotrebnú daň z tabakových výrobkov. Dôležité poznatky sme nadobudli aj prostredníctvom zahraničných domácich štúdií o užívaní tabakových výrobkov. Údaje z nich získané sme používali najmä vo výskumnej časti práce.
4. Po vypracovaní teoretickej časti nami riešenej problematiky sme sa začali sústreďovať na sumarizáciu dát nachádzajúcich sa v dostupných zdrojoch, potrebných na podrobnejšie preskúmanie problematiky. Pri získavaní dát súvisiacich s nami vybranými krajinami sme využívali primárne údaje zo správy týkajúcej sa kontroly tabaku vytvorenej Svetovou zdravotníckou organizáciou.
5. Interpretácia spracovaných dát a sumarizácia poznatkov o špecifikách spotrebnej dane z tabakových výrobkov bola posledným ktorom našej záverečnej práce. Na základe týchto poznatkov sme dokázali spracovať výskumnú časť práce a interpretovať jej výsledky. Vo výskumnej časti sme našu pozornosť sústredili na analýzu celkových príjmov plynúcich

do štátneho rozpočtu zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku a v Slovenskej republike, skúmali sme počet obyvateľov užívajúcich tabakové výrobky každodenne i príležitostne, ich ceny, percentuálny podiel dane na škatuľke cigariet a zložky jednotlivých daní tvoriacich celkovú daň. Taktiež sme sa zamerali na zdravotné problémy súvisiace s fajčením, opatrenia slúžiace na jeho obmedzenie a vznik závislosti od tabakových výrobkov, elektronické cigarety patriace medzi neharmonizované spotrebne dane, ich najrozšírenejšie druhy, výhody, nevýhody a zdravotné dôsledky nimi spôsobené.

Pri spracovávaní diplomovej práce sme používali viacero vedeckých metód výskumu. **Induktívno-deduktívnu metódu** sme použili pri triedení teoretických informácií, pri ktorých sme používali taktiež **metódu syntézy** a analýzy.

Najviac využívanou bola **metóda analýzy**. Pomocou nej sme podrobne preskúmali dostupné dáta, na základe ktorých sme lepšie pochopili nami skúmanú problematiku.

Použili sme i **metódu komparácie**, pretože porovnávanie bolo podstatným pri skúmaní rozdielov nachádzajúcich sa v nami vybraných krajinách, pretože výška zdanenia i štruktúra obyvateľstva je odlišná v rámci všetkých krajín Európskej únie.

Pri spracovávaní výslednej časti práce sme uplatnili **metódu pozorovania**, najmä v podkapitole 4.4 zameriavajúcej sa na výhody a nevýhody užívania tabakových výrobkov, nepriaznivé dôsledky tabaku nielen na populáciu, ale i na životné prostredie a opatrenia určené na ich obmedzenie.

3 Teoretické východiská zdaňovania prostredníctvom spotrebných daní

Približne pred 200 rokmi sa Benjamin Franklin vyjadril, že podľa neho existujú len dve veci, ktoré budú vo svete a civilizáciách navždy a nepominú, tými sú dane a smrť. Je to príslovie, ktorého význam začíname skutočne chápať až s pokrokom a vývojom doby, pretože s problematikou daní je oboznámené čím ďalej, tým širšie spektrum obyvateľstva a kladie sa väčší dôraz na porozumenie princípu ich existencie.

Predmetom výskumov mnohých empirických štúdií je vplyv cien a úrovne príjmov na spotrebu výrobkov podliehajúcich zdaneniu spotrebnou daňou. Pri hodnotení a určovaní miery vplyvu zdanenia na spotrebu daných výrobkov je potrebné oboznámiť sa s teoretickými východiskami, ktoré sa na teóriu spotreby z ekonomického hľadiska zameriavajú.⁴²

Nepriame dane patria medzi fiškálne najvýznamnejší a historicky najstarší príjem vlády. Sú uvalované nepriamo na obraty (predaje) obchodníkov a výrobcov, ktorí ich započítavajú do cien tovarov a služieb, čo spôsobuje, že v konečnom dôsledku dopadajú predovšetkým na spotrebiteľov.⁴³

Rozdielne zdanenie tovarov, podliehajúcich spotrebnej dani, a vyššie sadzby na ne uvalené majú ekonomické opodstatnenia, ak budeme na problematiku nahliadať z fiškálneho hľadiska. Tovary, medzi ktoré patria cigarety, alkohol, minerálne oleje, energie a pod., sú nenahraditeľnými zdrojmi, ktoré nie je možné substituovať. Aj napriek rastu ich cien spotreba a dopyt po nich ostávajú rovnaké v dôsledku ich návykovosti. Distorzia spôsobená uvalením dane je pomerne malá.

Ak sa vrátíme do histórie vývoja ekonomických teórií, vznik spotrebných daní súvisí s Adamom Smithom. V jeho ponímaní sú spotrebnými daňami zdaňované tovary dôležité pre uspokojovanie našich základných potrieb a tovary luxusnej spotreby. So zvyšovaním daňovej sadzby súvisí priamoúmerné zvyšovanie cien tovarov zdanených touto daňou. Pri rovnakej úrovni dôchodkov a rastúcej dani tovarov by bolo logické, ak by ich spotreba klesala, pretože si budeme pri nezmenenej výške dôchodku môcť dovoliť ich spotrebu, ale v menšom množstve, avšak pri luxusných statkoch je situácia iná. Väčšie daňové zaťaženie

---

⁴² SCHULTZOVÁ, Anna a kol. Vplyv nepriamych daní na spotrebu. 1. vyd. 2010. Bratislava: Wolters Ekonóm, 2010. s. 15. ISBN 978-80-225-2991-4.

⁴³ TAKTIEŽ, s. 18.

museli znášať občania patriaci do chudobnejšej vrstvy, pretože spotrebné dane neberú do úvahy sociálne ani ekonomické podmienky. Najvyššie výnosy zo spotrebných daní plynuli do štátnej pokladnice od chudobnejšej vrstvy obyvateľstva, ktorá sa v dôsledku návyku nedokázala tovarov vzdať i napriek ich vyššej cene. Ľudia príliš nevníмали výšku dane, pretože bola zakomponovaná do cien.

Adam Smith bol toho názoru, že systém zdanenia spotrebnými daňami nie je optimálnym systémom. Definoval viacero problémov s ním súvisiacich, ktorými sú:⁴⁴

- spotreba ľudí je odlišná v každom veku,
- voľný pohyb kapitálu, pretože bohatšia vrstva obyvateľstva môže získavať príjmy nielen zo štátu, v ktorom je rezidentom, ale i z iných štátov,
- spotreba bohatšej vrstvy je v mladosti menšia ako vo vyššom veku,
- zdaňovanie neproduktívnej časti obyvateľstva a občanov poberajúcich dôchodok.

Spotrebná daň má nielen nevýhody, ale má obrovskú výhodu, na ktorú nesmieme zabúdať. Je ňou dobrovoľnosť. Iba my rozhodujeme o tom, či si vybrané tovary kúpime, alebo nie.

3.1 Teória optimálneho zdanenia spotreby

Literatúra, ktorá sa venuje problematike optimálneho zdanenia, je rozsiahla. Kritériami, ktoré by mala optimálna daňová sústava splňať, sa zaoberajú mnohí autori. Možno čerpať z množstva štúdií, ktoré venujú pozornosť optimálnemu zdaneniu spotrebných statkov.

Teória optimálneho zdanenia má dve podoby, ktorými sú:

- normatívna teória
- a pozitívna teória.

---

⁴⁴ SMITH, Adam. Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. 2001. Praha: Liberální institut, 2001. s. 800. ISBN 808-63-8915-4.

Tradičná literatúra zaoberajúca sa zdanením predstavuje *normatívnu teóriu optimálneho zdanenia*. Hľadá taký daňový systém, ktorý by minimalizoval nadmerné daňové bremeno. Normatívna teória je však príliš „teoretická“ a zanedbáva niektoré praktické otázky ako problematiku daňových únikov, vyhýbanie sa plateniu daní, správu daní, horizontálnu spravodlivosť, ako aj analýzu spoločenských nákladov zdanenia.⁴⁵

Zahrnutím týchto praktických otázok do analýzy prechádzame od normatívnej teórie k pozitívnej teórii. *Pozitívna teória optimálneho zdanenia* vychádza z teórie verejnej voľby a analyzuje optimálne zdanenie v procese politického rozhodovania. Do procesu tvorby politických rozhodnutí vstupujú rôznorodé subjekty (politici, byrokrati, voliči, záujmové a nátlakové skupiny atď.), ktoré sa správajú sebecky a ide im o zvýšenie vlastného blahobytu. Daňový systém, ktorý sa tvorí v procese politického rozhodovania, preto nemusí byť v súlade s poznatkami normatívnej teórie. Prístupy pozitívnej teórie zdanenia však už sebecké správanie subjektov vo svojich analýzach zohľadňujú, a preto je pozitívna teória viac „praktická“ ako normatívna teória zdanenia.⁴⁶

Teória optimálneho, čiže najprimeranejšieho zdanenia spotreby sa spája s teoretickými úvahami F. P. Ramseyho. Aj mnohí ďalší ekonómovia sa snažili pri riešení tejto problematiky vytvoriť isté pravidlá.

F. P. Ramsey ukázal, že systém jednotnej spotrebnej dane, ktorý nemení žiadne z relatívnych cien statkov, nie je vo všeobecnosti optimálny. Keď sa sleduje dosiahnutie len malého množstva daňových príjmov, sadzba dane by mala byť stanovená tak, aby spôsobila rovnaké proporcionálne zníženie spotreby každého tovaru.⁴⁷

Za predpokladu, že dopyt každého tovaru je nezávislý od cien iných tovarov, odvodil tzv. pravidlo inverznej elasticity. Podľa tohto pravidla budú minimalizované náklady efektívnosti, ak sa zdania relatívne vyššou daňou tovary, ktorých dopyt sa pri zvýšení cien znižuje v relatívne nižšej miere. Problém nastáva v tom, že v súlade s inverznou elasticitou by bolo napríklad žiaduce zdaníť základné potraviny vysoko a naopak luxusné tovary by sa mali zdaníť nízko.⁴⁸

Ramsey bol anglickým ekonómom, ktorý ako prvý analyzoval problematiku optimálnych spotrebných daní. Zaoberal sa myšlienkou, ako stanoviť spotrebné dane

---

⁴⁵ ZUBAĽOVÁ, Alena a kol. Daňové teórie a ich využitie v praxi. 2. vyd. 2012. Bratislava: Iura Edition, 2012. s. 95. ISBN 978-80-8078-487-4.

⁴⁶ TAKTIEŽ, s. 95.

⁴⁷ TAKTIEŽ, s. 104.

⁴⁸ TAKTIEŽ, s. 105.

optimálne tak, aby nepostihli občanov a aby bola výška dodatočného daňového bremena čo najnižšia.⁴⁹

Nadväzujúc na Ramseyho teóriu sformulovali ekonómovia Corlett a Hague v 20. storočí iné pravidlo. Zamerali sa na situáciu, pri ktorej sa rovnakou sadzbou zdaňujú dva spotrebné tovary, a chceli zistiť možnosť takej situácie, v ktorej by sa zvýšila efektívnosť prostredníctvom zavedenia nejednotnosti zdanenia.

Ak sa tovary líšia stupňom nahraditeľnosti za voľný čas alebo komplementarity k voľnému času, nerovnomerné zdanenie týchto tovarov redukuje náklady zvyšovania stanovených príjmov. Corlett a Hague stanovili účinné pravidlo selektívneho zdaňovania spotreby, ktoré znamená, že vyššie daňové zaťaženie bude uvalené na tovary, ktoré sú viac komplementárne k voľnému času a nižšie daňové zaťaženie bude uvalené na tovary, ktoré predstavujú substitúty voľnému času.⁵⁰

Rosen, Mirless, Heady či Diamond sú ďalší z plejády autorov, ktorí sa venovali otázkam rozvinutia teórie optimálnej spotreby F. P. Ramseyho. V súčasnej dobe je Ramseyho model do istej miery zodpovedný za výšku, akou sú zdanené tabakové výrobky, pohonné látky a alkohol.

Rosen odvodil pravidlo, podľa ktorého je pri nezávislých dopytoch po jednotlivých statkoch výška sadzieb dane nepriamoúmerná veľkosti elasticity.⁵¹

Prvým ekonómom, ktorý sa zmienil o negatívnych externalitách, bol Heady. Venoval sa porovnaniu pravidla inverznej elasticity F. P. Ramseyho a teórie komplementarity vo vzťahu k voľnému času. Ramseyho analýza bola doplnená Diamondom a Mirlessom o kritérium spravodlivosti.

---

⁴⁹ ZUBAĽOVÁ, Alena a kol. Daňové teórie a ich využitie v praxi. 2.vyd. 2012. Bratislava: Iura Edition, 2012. s. 104. ISBN 978-80-8078-487-4.

⁵⁰ SCHULTZOVÁ, Anna a kol. Vplyv nepriamych daní na spotrebu. 1. vyd. 2010. Bratislava: Wolters Ekonóm, 2010. s. 15. ISBN 978-80-225-2991-4.

⁵¹ ZUBAĽOVÁ, Alena a kol. Daňové teórie a ich využitie v praxi. 2.vyd. 2012. Bratislava: Iura Edition, 2012. s. 105. ISBN 978-80-8078-487-4.

3.2 Teória zdanenia negatívnych externalít

Negatívne externality sú jednou z najnebezpečnejších foriem zlyhaní na trhu. Ich následky neznáša osoba, ktorá ich spôsobila, ale ovplyvňujú tretie osoby, ktoré sa o ich vznik nepričinili (napr. nefajčiari vdychujúci cigaretoý dym spôsobený fajčiarmi).

Spotrebné dane sú chápané aj ako poplatky za externality, ktoré spotrebitelia alebo výrobcovia spôsobujú spotrebou vybraných tovarov iným. Hoci princíp spotrebiteľskej suverenity hovorí, že racionálny a dokonale informovaný jedinec, ktorý si porovnáva všetky náklady a prínosy svojich činností, by mal mať zadarmo možnosť fajčiť, piť, hrať hazardné hry, znečisťovať a jazdiť autom a iba fyzické, finančné a psychologické náklady spôsobené iným by mali byť zohľadňované v cenách, ak nemôžu byť tieto náklady uhrádzané priamo alebo nepriamo. To znamená, že existencia externalít spôsobuje vládne intervencie, okrem iného, cez selektívne spotrebné dane.⁵²

Podľa A. Pigoua sú negatívne externality príčinou neefektívnej alokácie zdrojov. Pod pojmom negatívne externality videl istú formu nákladov, ktoré musela znášať tretia strana kvôli jednotlivcovi, ktorý ich spôsobil. Navrhol tzv. Pigouovu daň, ktorej výška je rovná množstvu peňazí potrebných pre firmy na produkciu spoločensky optimálneho množstva statkov. Predpokladal racionálne správanie výrobcov. Zásahy štátu do ekonomiky považoval za nevyhnutnosť. Odporcom jeho teórie bol Knight, ktorý tvrdil, že zdaňovanie negatívnych externalít bude príčinou zvyšovania nákladov, ktoré by prevýšili stratu nimi spôsobenú.

Podľa Mankiwa je externalita činnosťou jedného človeka vplývajúcou na blahobyt tých, ktorí sa na nej nezúčastňujú. Rozlišoval externality pozitívne a negatívne. Ich zásadný rozdiel môžeme vidieť už na základe názvu, pozitívne ovplyvňujú nezúčastnené osoby pozitívne a negatívne sú formou trhových zlyhaní spôsobujúcich straty v hospodárstve a klesajúcu efektívnosť.

---

⁵² SCHULTZOVÁ, Anna a kol. Vplyv nepriamych daní na spotrebu. 1. vyd. 2010. Bratislava: Wolters Ekonóm, 2010. s. 15. ISBN 978-80-225-2991-4.

3.3 Náklady a riziká fajčenia

Moderná ekonomická teória poukazuje aj na to, že spotrebiteľia sa samí vedia najlepšie rozhodnúť, na aký tovar a služby svoj príjem utratia. Nazývame to princípom zvrchovanosti, s ktorým sa spájajú isté predpoklady:

- spotrebiteľ je dostatočne informovaný a racionálne sa rozhoduje po porovnaní nákladov a úžitkov,
- spotrebiteľ nesie zodpovednosť za všetky náklady súvisiace s výberom.

Ak by sa všetci spotrebiteľia danými dvoma zásadami riadili, ich alokácia zdrojov by bolo najefektívnejšia. Fajčiari si uvedomujú náklady na fajčenie, porovnávajú ich s ostatnými nákladmi, ale taktiež berú do úvahy pocit blaha a spoločenského „postavenia“, ktoré im fajčenie prinesie. Výhody a silná návykovosť tabakových výrobkov prevážia nad racionálnym uvažovaním a využitím nákladov na iné tovary a služby.

Rozhodnutie medzi kúpou cigariet a iným tovarom sa líši:

- Väčšina fajčiarov si neuvedomuje vysoké riziko ochorenia a smrti, ktorá môže byť v dôsledku fajčenia predčasná.
- Väčšina fajčiarov začala s fajčením už v mladosti, kedy si dostatočne neuvedomovali náklady súvisiace s touto „neresťou“ a ani závislosť, ktorú si fajčením vypestujú.
- Náklady na cigarety a fajčenie znášajú nielen fajčiari, ale i nefajčiari.

Berúc do úvahy vyššie uvedené skutočnosti je málo pravdepodobné, že väčšia časť fajčiarov primerane znáša náklady svojej voľby a uvedomuje si všetky riziká. Ich voľba môže pre nich znamenať neefektívne rozdelenie zdrojov. Tu je dôležitá úloha vlády, ktorá môže zasiahnuť a meniť zmýšľanie spotrebiteľov do takej miery, aby obmedzili fajčenie.

Fajčenie nepredstavuje len zdravotné riziká, je príčinou aj ekonomických a sociálnych problémov, ktorými sú napríklad požiare, nesústredenosť počas vedenia motorového vozidla, absencia na pracovisku z dôvodu choroby spôsobenej v dôsledku fajčenia.

Vo vyspelých krajinách nie je zákaz fajčiť na verejných priestranstvách ničím neobvyklým. Pasívne fajčenie totiž ohrozuje organizmus rovnako ako aktívne fajčenie.

Tabakové výrobky sú spojené s miliónom ľudských obetí, ktoré boli zbytočné a predčasné a jedným z ich dôsledkov je silná závislosť, ktorá je na základe výsledkov prieskumov silnejšia ako návyk na drogy či alkohol. Fajčenie je rizikové a môže zapríčiniť predčasné úmrtie.

Množstvo fajčiarov sa snaží svoje náklady súvisiace s fajčením minimalizovať. Ich zníženie môže byť legálne i nelegálne.

Legálne metódy minimalizácie nákladov fajčenia:

- kúpa lacnejšieho typu cigariet,
- výmena cigariet za tabak na ich vlastné šúľanie (je to obtiažnejšie, časovo náročnejšie, v niektorých chvíľach nevhodné),
- výrobky od cla oslobodené,
- cezhraničný nákup s využitím obmedzení (napr. povolený dovoz iba dvoch škatuliek z územia Ukrajiny, kde je cena výhodnejšia).

Nelegálne metódy minimalizácie nákladov fajčenia:

- pašovanie cigariet,
- ilegálny obchod s cigaretami,
- ilegálne nákupy od známych alebo prostredníctvom internetu.

4 Spotrebná daň z tabakových výrobkov a jej špecifiká v rámci Európskej únie a v nami vybraných krajinách

Vo štvrtej kapitole diplomovej práce, ktorá je našou praktickou a výslednou časťou, budeme analyzovať celkový príjem plynúci do štátneho rozpočtu zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku a v Slovenskej republike. Ďalej budeme skúmať počet obyvateľov užívajúcich tabakové výrobky každodenne i príležitostne, ich ceny, percentuálny podiel dane na škatuľke cigariet a zložky jednotlivých daní tvoriacich celkovú daň. Následne sa zameriame na zdravotné problémy súvisiace s fajčením, opatrenia slúžiace na jeho obmedzenie a vznik závislosti od tabakových výrobkov. V závere kapitoly sa naša pozornosť sústreďuje na elektronické cigarety patriace medzi neharmonizované spotrebne dane, najrozšírenejšie druhy elektronických cigariet, ich výhody, nevýhody a zdravotné dôsledky nimi spôsobené.

Využitím prieskumov Svetovej zdravotníckej organizácie, skrátene WHO (po angl. World Health Organization), sme získali údaje potrebné na spracovanie našich čiastkových cieľov. WHO predstavuje špeciálnu medzinárodnú organizáciu založenú 7. apríla v roku 1948. Zaoberá sa problematikou zdravia a podrobnejšie sa venuje prieskumu zameranému na tabakové výrobky. Jej centrála sa nachádza v Ženeve, je organizáciou patriacou do systému Organizácie spojených národov (OSN).

Hlavným dôvodom jej založenia bola snaha o riešenie problematík súvisiacich s maláriou, tuberkulózou, pohlavnými ochoreniami, zdravím žien a detí. V dnešnej dobe WHO v medzinárodnom meradle podporuje a rozvíja zdravotné systémy a politiky jednotlivých štátov, podporuje programy verejného zdravia za účelom zlepšenia celkového zdravia populácie a v snahe predísť a prekonať rôzne zdravotné hrozby, ktoré sa môžu vyskytnúť. Jednou z nich je napríklad celosvetová pandémia Covid-19.

V roku 1995 sa prvýkrát objavila myšlienka súvisiaca s kontrolou tabaku a o rok neskôr bolo prijaté rozhodnutie s názvom WHA49.17 obsahujúce žiadosť o vypracovanie rámcového dohovoru. Prioritnou pre WHO sa globálna kontrola tabakových výrobkov stala až v roku 1999. V roku 2008 začala poskytovať všetkým krajinám správy informujúce o tabakovej epidémii v globálnom meradle. Postupom rokov sa kvalita a kvantita údajov získavaných od jednotlivých krajín zlepšovala, čo pozitívne ovplyvnilo zlepšenie celkového modelu. Bol prijatý Globálny akčný plán slúžiaci v rozmedzí rokov 2013 až 2020 na prevenciu a kontrolu ochorení, ktoré sú chronické. Tento bol prijatý v roku 2011 na

stretnutí s členskými štátmi OSN v New Yorku a jeho globálnym cieľom je znížiť množstvo užívaných tabakových výrobkov do roku 2025 o tridsať percent. Krajiny mohli byť prijať globálny cieľ, alebo si stanoviť vlastný.

Organizácia WHO disponuje tímom slúžiacim na kontrolu tabaku. Pozostáva z daňových expertov pracujúcich na ekonomických aspektoch súvisiacich s jeho kontrolou, ktorý spolupracuje s krajinami za účelom posilnenia systémov ich zdaňovania prostredníctvom jednotlivých ministerstiev financií. Tento tím sa nazýva WHO Tobacco Control Economics. Užívanie tabaku patrí medzi časté príčiny úmrtí i ochorení. Tabak zabíja viac ako polovicu jeho užívateľov a ročne naň umrie viac než 8 miliónov ľudí, z ktorých minimálne 7 miliónov úmrtí sú aktívni fajčiari a približne 1,2 miliónov tí pasívni.⁵³

Tabakové výrobky spôsobujú veľké množstvo chorôb a ich zdaňovanie je jedným z najúspešnejších nástrojov slúžiacich na obmedzenie ich spotreby. Cieľom spolupráce s WHO Tobacco Control Economics s ministerstvami financií je snaha o dosiahnutie:⁵⁴

- a) čo najefektívnejšej správy spotrebnej dane z tabakových výrobkov,
- b) vyššej alebo aspoň trvalo udržateľnej výšky príjmu plynúcej zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov do štátneho rozpočtu,
- c) nižšej spotreby tabakových výrobkov,
- d) zlepšenia zdravia obyvateľstva,
- e) presnejšieho a podrobnejšieho výskumu a dozoru,
- f) rozvoja súvisiaceho s výskumom ekonomiky zameriavajúcim sa na kontrolu tabaku
- g) a zozbierania údajov potrebných na analýzu vývoja cien tabakových výrobkov.

---

⁵³ Dostupné online na: (<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>)

⁵⁴ TAKTIEŽ

4.1 Príjem zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov

Obsahom prvej podkapitoly je analýza zameriavajúca sa na celkový ročný príjem zo spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku a v Slovenskej republike. Vychádzali sme z údajov zo správy týkajúcej sa kontroly tabaku z r. 2018 získaných WHO, Svetovou zdravotníckou organizáciou. Sú výsledkom prieskumu ukončeného 31. 8. 2018 a poskytujú údaje za rok 2017. Novšie údaje, bohužiaľ, spracované nie sú, pretože aktuálna správa z kontroly tabaku v súčasnosti nie je k dispozícii, pretože údaje potrebné na jej zhotovenie sú v procese zozbierania a spracovania.

V nami skúmaných krajinách je výška celkových daňových príjmov a výška celkového daňového príjmu z tabakových výrobkov odlišná. Počet prispievajúcich právnických osôb v týchto krajinách sa taktiež líši.

V tabuľke č. 1 sa nachádzajú hodnoty celkových daňových príjmov a daňových príjmov z tabakových výrobkov vo Francúzsku a v Slovenskej republike za rok 2017.

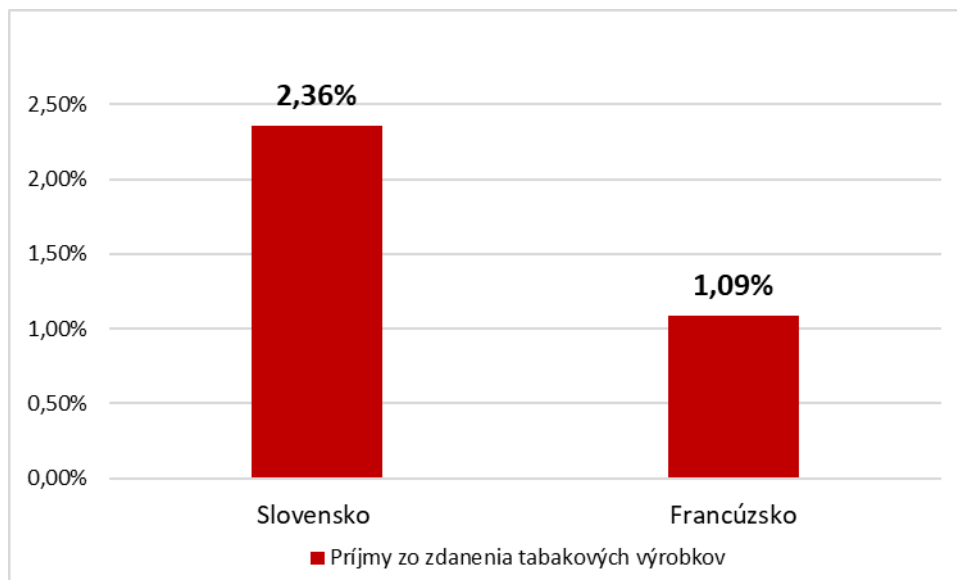
Tabuľka č. 1 Daňové príjmy vo Francúzsku a v Slovenskej republike za rok 2017

Krajina	Príjmy zo zdanenia tabakových výrobkov (v €)	Celkové daňové príjmy (v €)
Slovensko	663 383 000	28 089 000 000
Francúzsko	11 543 750 000	1 058 413 000 000

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných z WHO a OECD (2017)

V grafе č. 2 sa nachádza percentuálny podiel spotrebnej dane z tabakových výrobkov na celkovú výšku vybraných daní za rok 2017 v skúmaných krajinách.

Graf č. 2 Podiel daňových príjmov z tabakových výrobkov na celkovej výške daňových príjmov v roku 2017

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných z WHO a OECD (2017)

Percentuálny podiel spotrebnej dane z tabakových výrobkov v Slovenskej republike bol v roku 2017 vo výške 663, 383 mil. €, čo predstavuje 2,36 % z celkovej hodnoty ročne vyzbieraných daní. V prípade Francúzska dosahovala výška daňových príjmov z tabakových výrobkov hodnotu 11, 543 750 mil. € z viac ako jednej miliardy celkových daní a táto hodnota tvorí 1,09 % z celkovej výšky plynúcej do štátneho rozpočtu Francúzska počas roku 2017.

4.2 Spotrebitelia tabakových výrobkov

Druhá podkapitola výslednej časti práce sa zameriava na analýzu počtu obyvateľov užívajúcich tabakové výrobky celkovo a cigarety.

Bližšie sa budeme venovať percentu občanov fajčiacich tabakové výrobky alebo cigarety. Fajčiarov, ktorých sa prieskum týka, sme rozdelili na pravidelných fajčiarov, ktorí fajčia tabakové výrobky denne, a príležitostných fajčiarov, ktorí sa tomuto zlovyku venujú iba občas. Fajčiarov predstavuje obyvateľstvo Francúzska a Slovenskej republiky staršie ako 18 rokov.

Konkrétne údaje sa týkajú iba fajčenia, resp. užívania tabakových výrobkov a cigariet. Štatistiky a čísla neobsahujú množstvo elektronických tabakových výrobkov,

ktorých spotrebu si bližšie priblížime v podkapitole 4.5, kde sa budeme zameriavať na všetky neharmonizované tabakové výrobky.

V nižšie uvedenej tabuľke sa nachádza počet obyvateľov Francúzska a Slovenskej republiky, ktorí fajčia tabakové výrobky každý deň alebo iba príležitostne. Pravidelnými fajčiarimi sú ľudia, ktorí si vybudovali k fajčeniu závislosť. Nepravidelnými fajčiarimi sú napríklad tí, ktorí nefajčia s pravidelnou periodicitou a nepotrebujú užívať tabakové výrobky každý deň. Sú nimi občania fajčiari v stresových situáciách alebo v ťažkých životných obdobiach, kedy pre nich tabakové výrobky predstavujú spôsob, pomocou ktorého môžu znížiť svoj stres. Medzi nepravidelných fajčiarov taktiež patrí skupina obyvateľstva považujúca fajčenie za istú formu prestíže alebo sa prostredníctvom neho iba pokúša začleniť medzi ostatných.

Tabuľka č. 2 Pravidelní a nepravidelní dospelí fajčiari tabakových výrobkov na Slovensku a vo Francúzsku (údaje predstavujú počet obyvateľov)

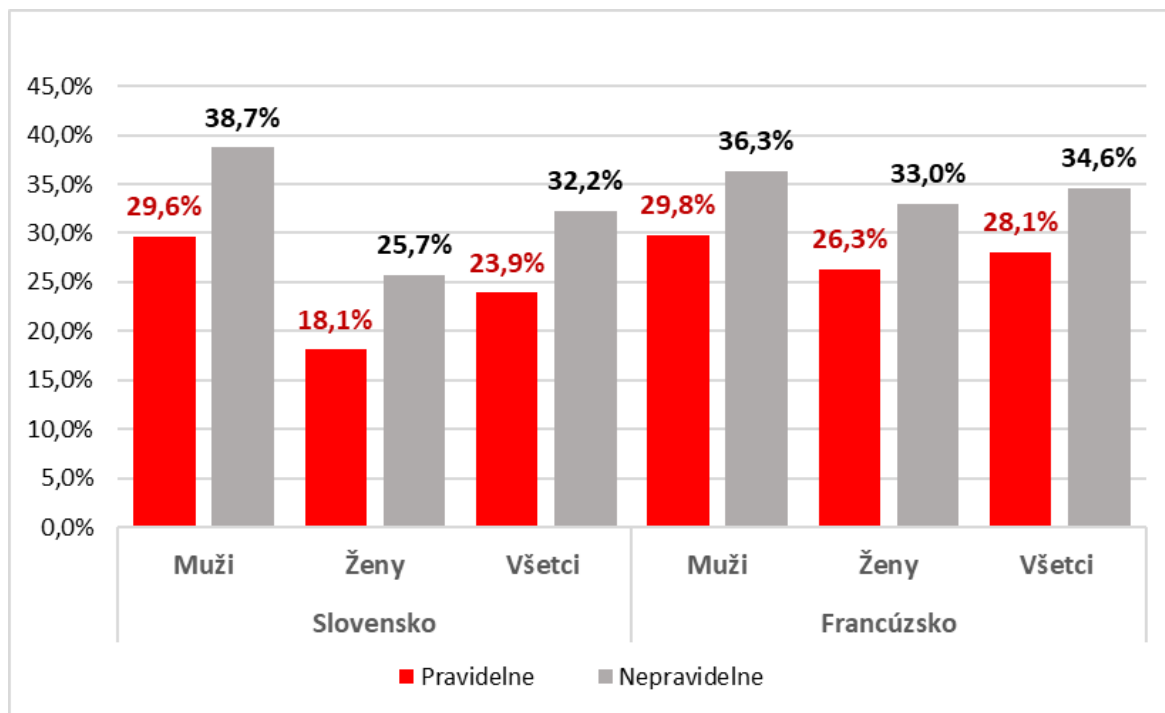
Tabakové výrobky		
	Slovensko	Francúzsko
	Všetci	Všetci
Pravidelne	994 000	12 468 000
Nepravidelne	1 323 000	14 991 000

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

Celkový počet každodenných fajčiarov vo Francúzsku je 12 468 000, čo je hodnota takmer 12,5-násobne vyššia ako v prípade Slovenskej republiky, kde je počet týchto občanov iba 994 000. Počet obyvateľov i rozloha nami vybraných krajín sú rôzne. Vo Francúzsku bolo evidovaných v roku 2017 približne 66,8 milióna obyvateľov, zatiaľ čo v prípade Slovenska to bolo necelých 5,4 milióna. Nepravidelných fajčiarov je v Slovenskej republike o 329 000 viac ako pravidelných a v prípade Francúzska je táto hodnota vo výške 2 530 000.

Graf č. 3 je porovnaním pravidelných a nepravidelných fajčiarov tabaku vo Francúzsku a v Slovenskej republike v priebehu roku 2017. Môžeme na ňom vidieť, že počet príležitostných fajčiarov je vyšší ako tých pravidelných.

Graf č. 3 Pravidelní a nepravidelní dospělí fajčiari tabaku na Slovensku a vo Francúzsku v roku 2017 (údaje sú v %)

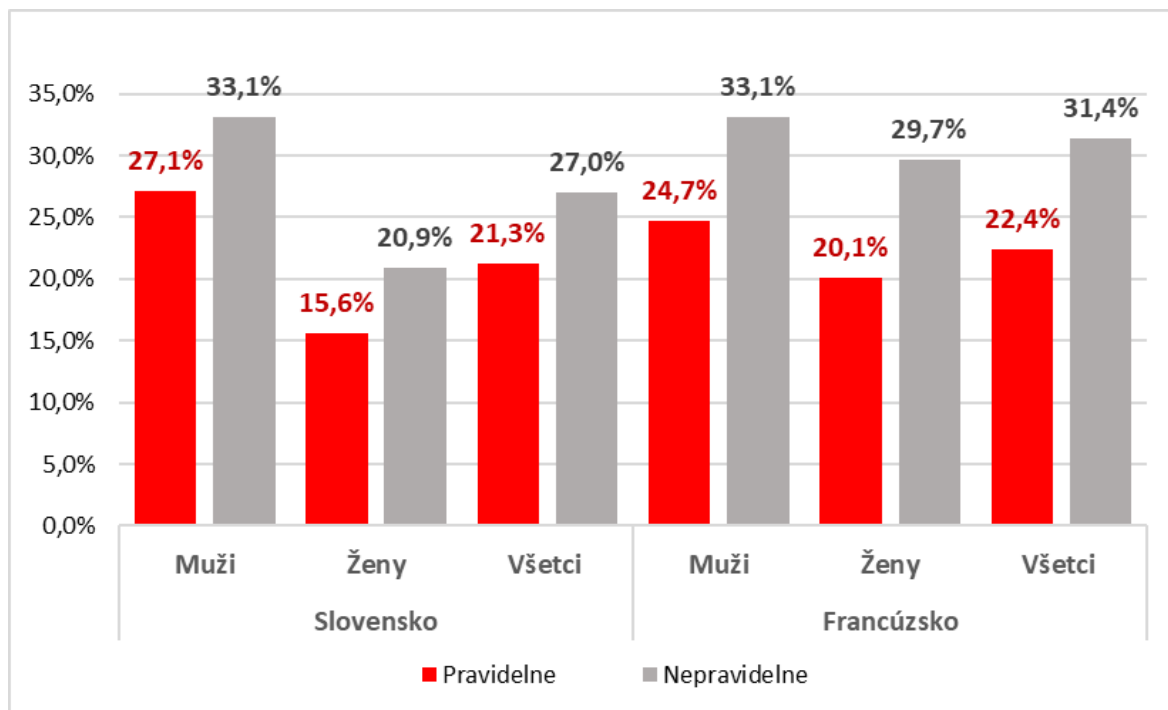
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

Vo Francúzsku je počet každodenných užívateľov tabaku spomedzi celkového počtu obyvateľstva o 4,2 % vyšší ako v Slovenskej republike, počet fajčiacich mužov je nižší o 0,2 % a počet pravidelne fajčiacich žien je vyšší o 8,2 %.

V prípade nepravidelných fajčiarov je na Slovensku o 2,4 % viac nepravidelne fajčiacich mužov, 7,3 % viac nepravidelne fajčiacich žien a v prípade celkového počtu občanov je nepravidelných fajčiarov tabaku vo Francúzsku o 2,4 % viac ako na Slovensku. Graf nám ukazuje, že na Slovensku fajčí tabak v porovnaní s Francúzskom menší počet mužov pravidelne, väčší počet nepravidelne a menší počet žien v oboch prípadoch. Celkový počet každodenných i príležitostných fajčiarov je taktiež vyšší v prípade Francúzska.

Graf č. 4 je podobným porovnaním ako Graf č. 3, ale zameriava sa na skupinu obyvateľstva fajčiacu cigarety.

Graf č. 4 Pravidelní a nepravidelní dospělí fajčiarci cigariet na Slovensku a vo Francúzsku v roku 2017 (údaje sú v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

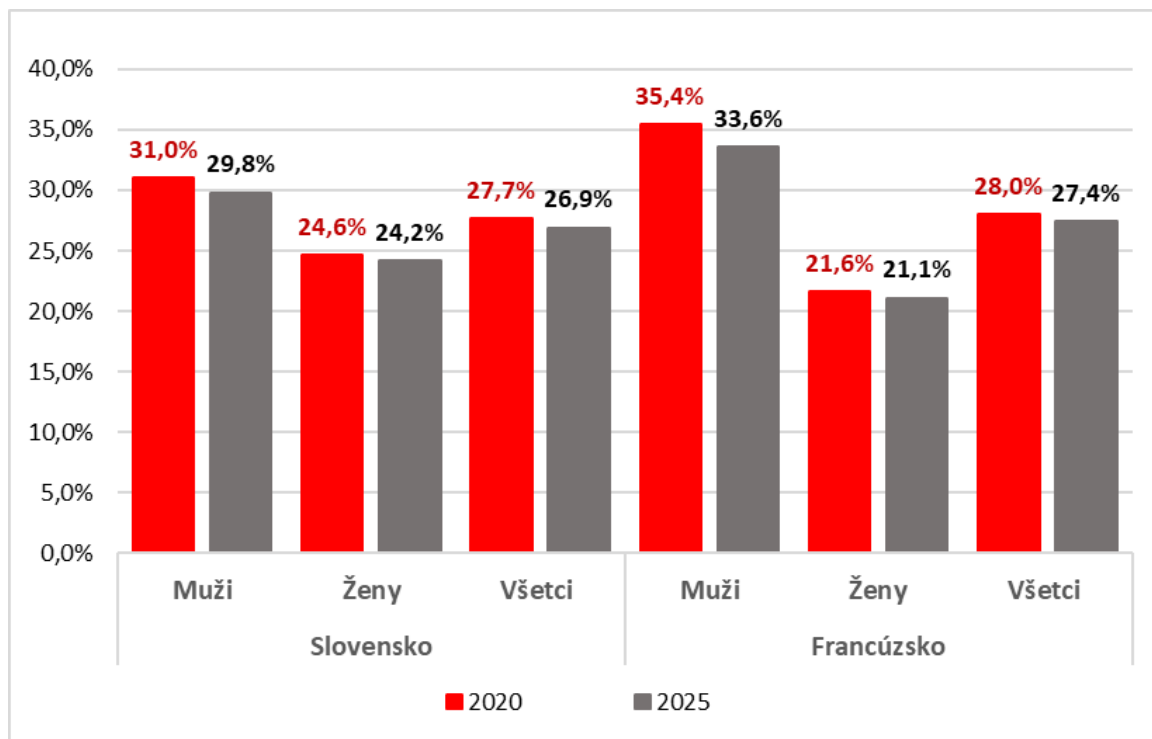
Počet pravidelných fajčiarov cigariet je vo Francúzsku spomedzi celkového počtu obyvateľstva o 1,1 % vyšší ako v Slovenskej republike, čo je o 3,1 % menej ako v prípade fajčenia tabaku. Počet každodenne fajčiacich mužov je vo Francúzsku o 2,4 % nižší a počet pravidelne fajčiacich žien je vyšší o 4,5 %.

V prípade nepravidelných fajčiarov cigariet medzi mužmi je ich počet v nami skúmaných krajinách rovnaký, avšak v prípade fajčenia tabaku bol o 2,4 % na Slovensku vyšší. Nepravidelne fajčiacich žien je na Slovensku o 8,8 % menej a v prípade celkového počtu občanov je nepravidelných fajčiarov cigariet vo Francúzsku o 4,4 % viac, čo je o 2 % viac ako v prípade fajčenia tabaku na Slovensku. Graf nám ukazuje, že na Slovensku fajčí cigarety v porovnaní s Francúzskom väčší počet mužov pravidelne a zhodný počet nepravidelne a menší počet žien v oboch prípadoch. Celkový počet každodenných i príležitostných fajčiarov je vyšší v prípade Francúzska.

V nasledujúcom grafe budeme hodnotiť počet očakávaných fajčiarov tabaku v nami vybraných krajinách v rokoch 2020 a 2025.

Graf č. 5 Dospelí fajčiari tabakových výrobkov na Slovensku a vo Francúzsku v rokoch 2020 a 2025 (údaje sú v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

Predpokladané percento obyvateľstva fajčiaceho tabakovej výrobky, medzi ktoré patria tabak a cigarety, v roku 2020 je vyššie v oboch krajinách vo všetkých prípadoch ako v roku 2025. Očakáva sa, že opatrenia WHO Tobacco Control Economics budú efektívne a spotreba tabaku bude klesať. Avšak percento pravidelne i nepravidelne fajčiacich mužov je v prípade Slovenskej republiky vyššie ako v prípade Francúzska a vyššie sa očakáva i v prípade žien. Pri skúmaní každodenne a príležitostne fajčiacich žien tabak i cigarety boli hodnoty v roku 2017 vyššie v prípade Francúzska. Pri celkovom obyvateľstve je počet fajčiarov na Slovensku o 0,3 % nižší v roku 2020 a v roku 2025 je nižší o 0,5 %, čo je o 0,2 % viac ako v roku 2020.

Prieskumom zameriavajúcim sa na fajčenie obyvateľstva v nami vybraných štátoch môžeme spozorovať, že mužská časť populácie užíva tabak viac ako tá ženská. Ženám viac záleží na ich vzhľade, na ktorý má fajčenie negatívny vplyv, urýchľuje proces starnutia, spôsobuje väčší a skorší výskyt vrások, koža je bledšia a pleť sa stáva problematickejšou. Sú to veci, na ktoré si potrpí málokto muž. Po zanechaní fajčenia sú výsledky rýchlo viditeľné, pretože koža absorbuje viac kyslíka a známky fajčenia sa strácajú. V prípade pľúc je proces ich obnovy a regenerácie niekoľkoročný a často nie úplný. Fajčenie je stále

populárnym i napriek prijímaniu nových zákonov a obmedzení slúžiacich na zníženie jeho spotreby.

4.3 Ceny tabakových výrobkov

V tretej podkapitole výslednej časti práce sa zaoberáme porovnávaním cien za škatuľku cigariet. Uvedieme najlacnejšie a najdrahšie značky cigariet, taktiež tie najobľúbenejšie a priemernú cenu za jednu škatuľku obsahujúcu 20 ks. Vychádzali sme z údajov zo správy týkajúcej sa kontroly tabaku v roku 2018 získaných WHO, Svetovou zdravotníckou organizáciou. Sú výsledkom prieskumu ukončeného 31. 8. 2018 a poskytujú údaje za rok 2017. Novšie údaje sme, bohužiaľ, spracovať nemohli, pretože aktuálna správa kontroly tabaku momentálne nie je k dispozícii, pretože údaje potrebné na jej zhotovenie sú v procese zozbierania a spracovania.

V rámci Európskej únie sú ceny tovarov a služieb odlišné a môžu sa líšiť až trojnásobne. Najnižšia cena tabakových výrobkov je v Bulharsku, Maďarsku a najdrahšia je v Írsku, Veľkej Británii a Fínsku. Francúzsko je jednou z európskych krajín, v ktorých je zdanenie tabakových výrobkov pomerne nízke v porovnaní s ostatnými krajinami patriacimi do Európskej únie, ale pri porovnaní so Slovenskou republikou je ich cena podstatne vyššia.

V tabuľke č. 3 sa nachádzajú značky a ceny najlacnejších i najdrahších cigariet v nami vybraných krajinách za rok 2017. Cena cigariet je vo Francúzsku takmer trojnásobná oproti Slovenskej republike.

Tabuľka č. 3 Najvyššia a najnižšia cena za škatuľku cigariet vo Francúzsku a na Slovensku

	Najnižšia cena	Značka
Francúzsko	7,40 €	Winston
Slovensko	2,80 €	SR Silverstone
	Najvyššia cena	Značka
Francúzsko	8,50 €	Brown Gauloises
Slovensko	3,90 €	Marlboro

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

V tabuľke môžeme vidieť, že značkou cigariet s najnižšou cenou sú v Slovenskej republike cigarety SR Silverstone v sume 2,80 € a tou najdrahšou je škatuľka cigariet značky Marlboro za 3,90 €. Rozdiel medzi nimi je vo výške 1,10 €.

Škatuľkou cigariet s najvyššou cenou vo Francúzsku sú cigarety značky Brown Gauloises pôvodom zo Seity, ktorá je francúzskou pobočkou britskej skupiny Imperial Brands. Cena škatuľky s počtom 20 ks cigariet bola v roku 2017 8,50 €. Rozdiel medzi najdrahšou a najlacnejšou škatuľkou cigariet vo Francúzsku je vo výške 1,10 €, čo je výška totožná s rozdielom v prípade Slovenskej republiky. Od 1. novembra 2019 dosiahla predajná cena Brown Gauloises hranicu 11 € za balenie, oproti 10 € v predchádzajúcom roku. Najlacnejšou značkou cigariet vo Francúzsku sú cigarety značky Winston, ktorých cena v roku 2017 bola 7,40 € za škatuľku a 1. marca 2018 sa zvýšila o 30 centov na 7,70 €. Toto zvýšenie predstavuje štvrtú revíziu cien tabaku od roku 2017. Balíček cigariet bude do roku 2020 stáť približne 8 eur a pomaly sa bude pohybovať smerom k hranici 10 eur pri všetkých značkách.

V tabuľke č. 4 sa nachádzajú značky najpredávanejších cigariet v roku 2019. Najobľúbenejšími sú v prípade Slovenskej republiky cigarety značky LM v sume 3,30 €, v roku 2017 bola ich suma vo výške 3 €. V prípade Francúzska sú nimi cigarety značky Marlboro, ktoré sú približne na rovnakej cenovej úrovni ako značka Brown Gauloises s najvyššou predajnou cenou. V roku 2017 bol rozdiel v ich cene 50 centov a škatuľku Marlboro bolo možné vo Francúzsku kúpiť za 8 €. V roku 2019 bola ich cena už vo výške 10 €.

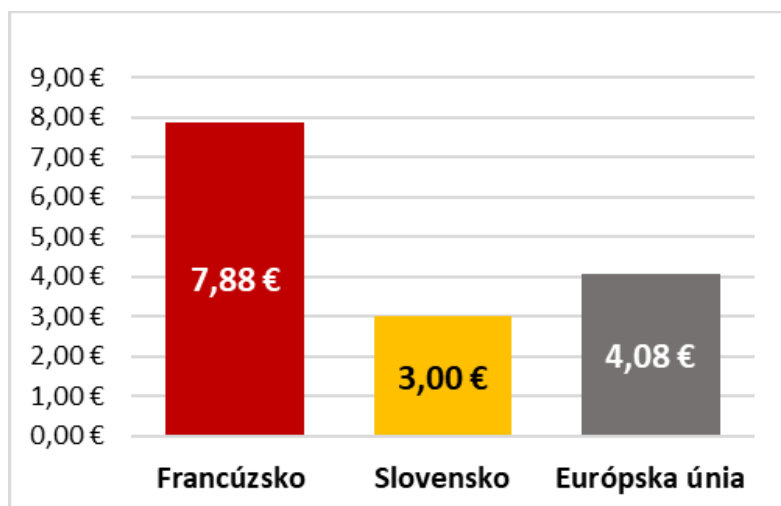
Tabuľka č. 4 Cena najpredávanejšej značky cigariet vo Francúzsku a na Slovensku v roku 2017 a 2019

Najpredávanejšie	Cena 2017	Cena 2019	Značka
Francúzsko	8,00 €	10,00 €	Marlboro
Slovensko	3,10 €	3,30 €	LM

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017) a OECD (2019)

V Grafe č. 6 sa nachádza priemerná cena balíčka cigariet v nami vybraných krajinách v porovnaní s priemernou cenou v rámci Európskej únie.

Graf č. 6 Priemerná cena za škatuľku cigariet v roku 2017

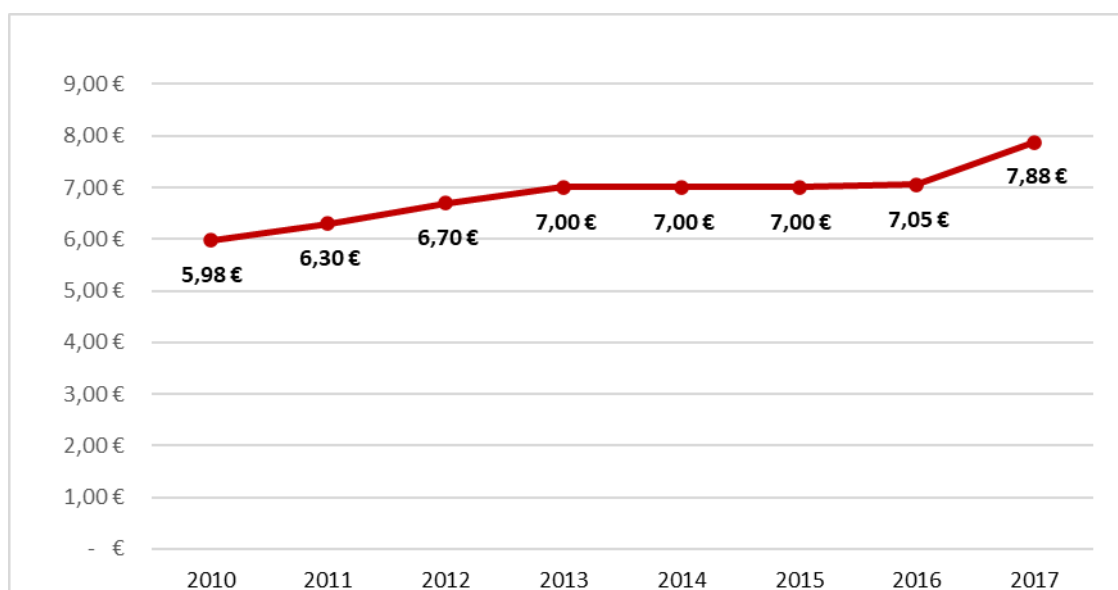

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

Priemernú cenu za balíček cigariet v Európskej únii v roku 2017 sme vypočítali priemerom všetkých priemerných hodnôt v rámci krajín Európskej únie. Priemerná cena za balíček cigariet bola na Slovensku o 1,08 € nižšia, ako je priemer EÚ. V prípade Francúzska bola táto suma vyššia o 3,80 €. Najdrahšia priemerná suma za škatuľku cigariet bola v roku 2017 vo Veľkej Británii na úrovni 9,91 € a tie najlacnejšie sme mohli nájsť v Bulharsku v priemernej výške 2,32 € za škatuľku.

Údaje o vývoji priemernej ceny cigariet v prípade Slovenskej republiky v poslednom desaťročí nie sú dostupné. V prípade Francúzska sme v grafe č. 7 zobrazili prehľad vývoja priemernej ceny škatuľky cigariet v rokoch 2010 až 2017, pretože novšie údaje nie sú zverejnené. Rozdiel medzi priemernou cenou v roku 2010 a priemernou cenou v roku 2017 je vo výške 1,90 €.

Graf č. 7 Vývoj priemernej ceny za škatuľku cigariet vo Francúzsku v rokoch 2010 – 2017

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť, koľko percent z ceny najpredávanejšej značky cigariet tvoria jednotlivé dane v roku 2017. Určili sme si to v percentuálnom i hodnotovom zobrazení. Maloobchodná predajná cena cigariet, ktorá je ich konečnou cenou, je tvorená proporcionálnou a špecifickou časťou spotrebnej dane. Proporcionálna časť spotrebnej dane je stanovená podielom konečnej predajnej ceny tabakových výrobkov a jej špecifická časť je stanovená výškou dane za jednu jednotku, v našom prípade škatuľku, tabakového výrobku. Proporcionálna časť ovplyvňuje nárast rozdielu medzi tabakovými výrobkami v najnižšej a najvyššej cenovej kategórii v prípade inflácie i zvýšenia cien, zatiaľ čo špecifická daň daný cenový rozdiel nezvyšuje. Okrem špeciálnej a proporcionálnej dane podliehajú cigarety taktiež DPH (dani z pridanej hodnoty).

Tabuľka č. 5 Percentuálny podiel daní na najpredávanejšej značke cigariet

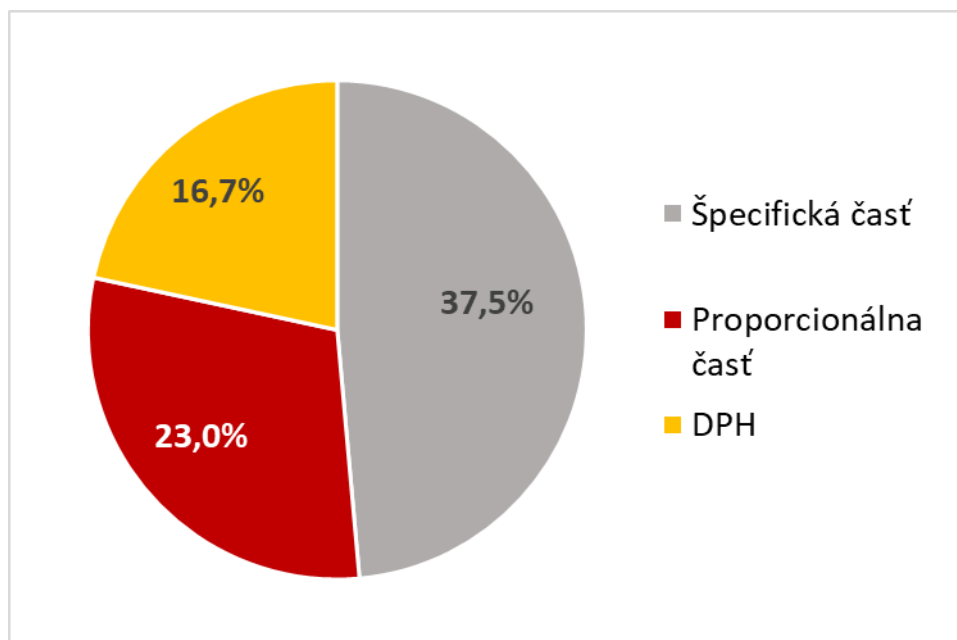
Krajina	Cena v €	Celkové dane		Špecifická časť		Proporcionálna časť		DPH	
		v %	v €	v %	v €	v %	v €	v %	v €
Slovensko	3,10	77,1	2,39	37,5	1,16	23,0	0,71	16,7	0,52
Francúzsko	8,00	82,4	6,59	15,0	1,20	50,8	4,06	16,7	1,34

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

Celková spotrebná daň najpredávanejšej značky cigariet je v Slovenskej republike o 5,3 % nižšia ako v prípade Francúzska. Spotrebná daň z tabakových výrobkov na Slovensku je vo výške 77,1 %, čo predstavuje v prípade najpredávanejšej značky cigariet LM v roku 2017 sumu 2,39 €.

V grafoch č. 8 a 9 sa nachádza rozklad celkovej dane z cigariet na jej jednotlivé časti, pričom neberieme do úvahy dovozné clá. Vo Francúzsku i v Slovenskej republike je toto rozloženie odlišné.

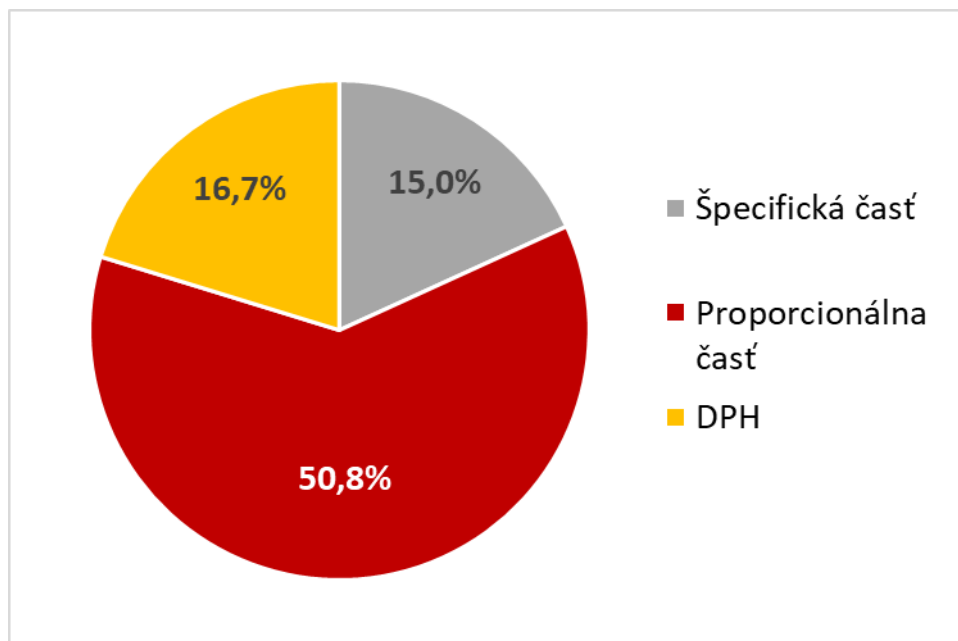
Graf č. 8 Podiel jednotlivých daní na celkovej spotrebnej dani z tabakových výrobkov na Slovensku v roku 2017

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

V grafe č. 8 sa nachádza rozklad celkovej dane z najobľúbenejšej značky cigariet na Slovensku, ktorou je LM. Celková spotrebná daň je vo výške 77,1 % a najvyšší podiel z nej tvorí špecifická spotrebná daň vo výške 37,5 % (1,16 €), nasleduje ju proporcionálna spotrebná daň predstavujúca 23 % (0,71 €) a daň z DPH predstavuje v roku 2017 16,7 % (0,52 €) z celkovej ceny balíčka cigariet.

Graf č. 9 Podiel jednotlivých daní na celkovej spotrebnej dani z tabakových výrobkov vo Francúzsku v roku 2017

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných WHO (2017)

V grafe č. 9 sa nachádza rozklad celkovej dane z najobľúbenejšej značky cigariet vo Francúzsku. Sú nimi cigarety Marlboro. Celková daň je v prípade Francúzska v roku 2017 vo výške 82,4 %. V porovnaní so Slovenskou republikou predstavuje špecifická časť dane nižšiu hodnotu a proporcionálna spotrebná daň vyššiu hodnotu. Špecifická časť tvorí 15 % (1,2 €) a proporcionálna 50,8 % (4,06 €). Daň z pridanej hodnoty je v prípade oboch štátov vo výške 16,7 %, čo predstavuje v prípade Francúzska 1,34 €.

Za záver tejto podkapitoly upriamime pozornosť na zmeny v spotrebe tabakových výrobkov v závislosti od ich ceny. Spotrebitelia v každej jednej krajine využívajú svoj príjem na nákup daných výrobkov. Vplyv cien na spotrebu závisí od celkovej výšky ich ceny a elasticity príjmov, v dôsledku toho môžeme povedať, že ich spotreba sa vyvíja v súvislosti s ich cenovou dostupnosťou. Na spotrebu tabakových výrobkov má vplyv viacero faktorov, medzi ktoré patria.

- priemerné príjmy,
- aktuálne daňové sadzby,
- maloobchodná cena výrobkov,
- miera inflácie,

- dostupnosť lacnejších výrobkov (napr. lacnejšieho tabaku alebo pašovaných výrobkov).

Cenová elasticita dopytu vyjadruje vplyv výšky cien tabakových výrobkov na výšku ich spotreby, na základe čoho možno zistiť pravdepodobný vplyv zdanenia. Napríklad vo Francúzsku v roku 2017, po prezidentských voľbách, vláda ukončila štvorročné obdobie „stability“ cien cigariet. Cieľom je, aby nová generácia bola prvou generáciou, ktorá nepodľahne trendu fajčenia. Od 1. marca 2018 sa zvýšila daň na ne uvalená a spolu s ňou i ich cena od 10 do 30 centov za škatuľku. Na Slovensku zvýšenie spotrebnej dane taktiež spôsobilo rast ceny cigariet o 10 až 20 centov na škatuľku. Ďalšie zvyšovanie spotrebnej dane na tabakové výrobky bude na Slovensku vo februári 2019, keď sa očakáva aj ďalší nárast cien cigariet.

V reakcii na vyššie ceny poklesol predaj cigariet vo Francúzsku v roku 2018 o 9,32 % a v roku 2019 o 7,2 %, čo bolo označené za úspech v kampani, ktorej cieľom bolo znížiť predaj tabakových výrobkov. Podľa výskumov predajcov však zvýšenie cien posilnilo čierny trh.

4.4 Spoločenský a zdravotný vplyv tabakových výrobkov na populáciu a životné prostredie

V podkapitole 4.4 sa zameriavame na nepriaznivé účinky tabakových výrobkov na zdravie u aktívnych i pasívnych fajčiarov, druhy opatrení, ktoré vlády štátov EÚ prijímajú za účelom obmedzenia užívania týchto výrobkov, a vznik závislosti od cigariet a fajčenia.

Podľa výsledkov prieskumu Svetovej zdravotníckej organizácie WHO je užívanie tabaku jednou z najčastejších príčin predčasného úmrtia. Na následky fajčenia umiera ročne približne 8 miliónov ľudí a je zaradené do skupiny desiatich najviac nebezpečných rizík, ktoré ohrozujú naše zdravie. Následky fajčenia:

- V rozvinutých štátoch naň predčasne umrie približne 20 % ľudí ročne.
- Tím WHO Tobacco Control Economic odhaduje v rozmedzí rokov 2020 a 2030 až 10 miliónov obetí, čo je hodnota o 2 milióny väčšia ako tá v roku 2019.
- Na následky fajčenia umrie približne každý druhý fajčiar.
- Fajčenie sa vo vysokej miere podieľa na chorobách.
- Fajčenie nepriaznivo vplýva na kvalitu nášho života.

Napriek množstvu úmrtí a chorôb, ktorých príčinou je užívanie tabakových výrobkov, je v spoločnosti legálnou a tolerovanou drogou. Príčin tolerancie tabakových výrobkov je viacero. Jednými z nich sú:

- dlhá história užívania tabaku v našej spoločnosti,
- fajčenie tabakových výrobkov je bežnou činnosťou,
- zdravotné následky sa objavujú až s odstupom rokov a najmä u staršej generácie,
- účinky tabaku sú oveľa nižšie a menej nápadné v porovnaní s inými druhmi drog,
- užívanie tabakových výrobkov (napríklad v porovnaní s alkoholom) neovplyvňuje spoločenské začlenenie fajčiara a taktiež nemá vplyv vo výraznej miere ani na jeho správanie,
- neexistuje možnosť predávkovania sa nikotínom (iba závislosť od neho),
- užívanie tabakových výrobkov je legálnou činnosťou.

S fajčením sa spájajú mnohé zdravotné problémy a ťažkosti. Aktívne fajčenie priamo zapríčiňuje alebo sa nepriamo podieľa na zdravotných komplikáciách, ktorými sú:

- neinfekčné ochorenie pľúc,
- neinfekčné ochorenie dýchacích ciest,
- ischemická choroba srdca,
- rakovina pľúc a ústnej dutiny,
- urýchlňuje mozgové príhody,
- zvyšuje riziko infarktu,
- znižuje plodnosť.

Množstvo fajčiacich žien sa tejto neresti nevzdá ani v tehotenstve. Tehotné ženy by nielen nemali fajčiť, ale ani by sa nemali nachádzať v blízkosti tabakového dymu, pretože zvyšuje riziko potratu, môže byť príčinou nízkej hmotnosti narodeného dieťaťa a dieťa by sa mohlo narodiť s vrodenými zdravotnými problémami či vývinovými chybami. Napriek všetkým rizikám je množstvo žien, ktoré v dôsledku otehotnenia s fajčením prestali, iba na úrovni 20 %.

Fajčenie má nepriaznivý vplyv i na pasívnych fajčiarov, ktorí tabakový dym vdychujú. Spôsobuje v ich prípade rovnaké zdravotné problémy ako pri aktívnych fajčiaroch. Medzi negatíva, ktoré sú s ním späté, zaraďujeme v prípade detí dýchajúcich tabakový dym, ktorý sa vo vzduchu nachádza:

- náhle úmrtie čerstvo narodených detí,
- vznik astmy,
- vznik náhleho astmatického záchvatu,
- zápal pľúc,
- nižšia funkcia detských pľúc,
- zápal stredného ucha,
- je príčinou vzniku leukémie u detí v 10 % prípadov.

Fajčenie sa odrazí u aktívnych fajčiarov nielen na ich zdraví, ale ovplyvňuje aj ich výzor:

- urýchľuje starnutie,
- pružnosť pleti je nižšia,
- pleť má sivastý nádych,
- urýchľuje vznik vrások.

Fajčenie má negatívny vplyv nielen na naše zdravie, ale v dôsledku s ním spojenými zdravotnými problémami vznikajú i ekonomické dôsledky užívania tabaku. Jedným z nich je strata hrubého domáceho produktu z dôvodu predčasného úmrtia, náklady spojené s kompenzáciou pozostalých, práceneschopnosť následkom nepriaznivej zdravotnej kondície, vyššie náklady na zdravotnú starostlivosť, vznik invalidného stavu, pretože množstvo ochorení má chronický charakter a každý invalid má zákonom stanovené právo na invalidný dôchodok, v prípade ktorého je liečba náročná nielen časovo, ale tiež finančne.

4.4.1 Opatrenia proti fajčeniu

Štát sa snaží v dôsledku prijímania nových opatrení zameriavať na opatrenia znižujúce počet aktívnych i pasívnych fajčiarov. Prevencia slúžiaca na účely poklesu počtu fajčiarov je rozdelená na primárnu a sekundárnu.

Primárna prevencia sa snaží zabrániť vzniku návyku spojeného s fajčením u mladistvých, pretože až 90 % aktívnych fajčiarov začalo s fajčením do 18. roku ich veku a hlavnou skupinou, na ktorú sa zameriava, sú deti a mládež.

Hlavným cieľom **sekundárnej prevencie** je ukončiť návyk spôsobený fajčením pred nástupom chorôb s ním súvisiacich. Za účelom sekundárnej prevencie bolo vytvorené telefonické poradenstvo s názvom QUITLINE, pomocou ktorého je fajčiarom poskytnutá nonstop pomoc a rady zameriavajúce sa na obmedzenie fajčenia alebo jeho úplné zastavenie.

Protifajčiarske aktivity sa viažu na niekoľko dôležitých krokov, ktorými je:

- zákaz fajčenia na verejných priestranstvách,
- obmedzenie predaja tabakových výrobkov,
- zvýšenie informovanosti obyvateľstva,
- obrázky na škatuľkách od cigariet,
- zákaz predaja cigariet s príchutami.

Jedným zo súčasných opatrení je opatrenie slúžiace na zákaz predaja cigariet s mentolovou príchutou. Pred šiestimi rokmi EÚ prijala smernicu, prostredníctvom ktorej zakázala predaj cigariet obsahujúcich rôzne príchute a jedinou výnimkou boli cigarety s príchutou mentolu. Ich predaj je zakázaný od 20. mája 2020. Lekári tento zákaz podporujú, pretože 30 % fajčiarov obľubuje práve cigarety s danou príchutou. Na základe lekárskeho výskumu bolo dokázané, že ich príchut' je síce lepšia, ale škodlivosť vyššia ako v prípade cigariet bez príchutí.

Vlády jednotlivých štátov Európskej únie sa snažia fajčenie obmedziť prostredníctvom viacerých nástrojov/opatrení, ktoré môžeme vidieť v tabuľke č. 6.

Tabuľka č. 6 Opatrenia vlády slúžiace na obmedzenie fajčenia

Druh opatrenia	Typ opatrenia
Legislatívne ekonomické opatrenia	1. Zvyšovanie spotrebnej dane z tabakových výrobkov = aj napriek nižšej spotrebe sa príjem v štátnom rozpočte z nich získaný zvyšuje.
Legislatívne opatrenia neekonomického charakteru	1. Obmedzenie fajčenia na verejných miestach. 2. Obmedzenie predaja a distribúcie tabakových výrobkov. 3. Obmedzenie reklamy tabakových výrobkov. 4. Ukladajú povinnosť označovania balení tabakových výrobkov varovnými nápismi a označeniami, ako aj údajmi o obsahu niektorých zložiek. 5. Vo viacerých krajinách sa na baleniach tabakových výrobkov uvádza číslo linky interaktívneho telefonického poradenstva, prípadne sa zakazujú niektoré zavádzajúce označenia.
Represívne opatrenia	1. Boj proti nelegálnemu obchodu s tabakovými výrobkami a ich pašovaniu.
Školské a komunitné programy	1. Zvyšovanie informovanosti danej cieľovej populácie/skupiny a zmena ich postoja k fajčeniu. 2. Vytváranie tzv. sociálnej rezistencie, t. j. znižovania negatívneho vplyvu tlaku vrstovníkov.
Masmediálne aktivity	1. Informovanosť o škodlivosti fajčenia. 2. Informovanosť o možnostiach odvykania a liečby nikotínovej závislosti. 3. Propagácia telefonického poradenstva - QUITLINE.
Podpora odvykania od fajčenia	1. Časť fajčiarov aj napriek svojim vedomostiam o škodlivosti fajčenia, negatívnych postojov k nemu a motivácii k odvykaniu nie je schopná dosiahnuť trvalú abstinenciu a potrebuje odbornú pomoc. Túto pomoc možno poskytnúť rôznymi spôsobmi, ako napr. poradňami zdravia, špecializovanými centrami či interaktívnym telefonickým poradenstvom - QUITLINE.

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných na www.stopfajceni.sk

4.4.2 *Vznik závislosti od tabakových výrobkov*

Závislosť od tabakových výrobkov vzniká pri užívaní a vdychovaní látky nikotín, ktorá je ich základnou zložkou a môže byť príčinou troch typov závislostí, ktoré rozdeľuje na:

- **Sociálnu závislosť** – vzniká pri snahe jedinca zaradiť sa do kolektívu kolegov, priateľov alebo rodiny, kde sa vyskytujú pravidelní fajčiari.
- **Psychologická závislosť** sa vyvíja po opakujúcich sa príležitostiach (napr. po jedle, pri práci, v strese, pri čakaní na dopravný prostriedok, v rámci oddychu) a po čase sa z nej vyvinie pravidelná závislosť.
- Posledným typom je **farmakologická závislosť** vyvíjajúca sa od 2 rokov od začiatku fajčenia, pretože je to závislosť od nikotínu ako drogy. Pri fajčení cigariet sa nikotín dostáva z pľúc do mozgu prakticky okamžite po vdýchnutí dymu, čo spôsobí okamžitý upokojujúci efekt.

Abstinenčný syndróm sa prejavuje v prípade poklesu hladiny nikotínu v krvi. Príznakmi abstinencie nikotínu je:

- podráždenosť,
- depresia,
- bolesť hlavy,
- chuť do jedla
- a neschopnosť koncentrácie.

4.4.3 *Vplyv užívania tabakových výrobkov na životné prostredie*

Podľa štúdie autorov Zafeiridou, Hopkinson a Voulvoulis z roku 2018 sa každý rok vyprodukuje šesť miliónov cigariet a 5,8 milióna cigariet spotrebuje jedna miliarda fajčiarov na celom svete. Zatiaľ čo vplyv fajčenia cigariet na zdravie je dobre známy a zdokumentovaný, environmentálne vplyvy tabaku sú menej oceňované a často sa prehliadajú.⁵⁵

Medzi nepriaznivé vplyvy tabakového priemyslu na životné prostredie patria:

- použitie vzácnej ornej pôdy a vody na pestovanie tabaku,

---

⁵⁵ Dostupné online na: (<https://pubs.acs.org/doi/10.1021/acs.est.8b01533>)

- používanie škodlivých chemikálií na tabakových farmách,
- odlesňovanie,
- emisie uhlíka z výrobných a distribučných procesov,
- emisie predstavujúce 0,2 % z celkových svetových emisií skleníkových plynov,
- produkcia toxického odpadu a biologicky nerozložiteľných častí,
- časté príčiny požiarov.

V celom globálnom dodávateľskom reťazci tabaku sa pestovanie, ošetrovanie a výroba vyznačujú obzvlášť náročnými zdrojmi a fázami škodlivými pre životné prostredie. Nepriaznivý vplyv tabakových výrobkov na životné prostredie spôsobuje:

- zavlažovanie a hnojenie pri pestovaní (vedie k viac ako 70 % škôd na životnom prostredí),
- spotreba energie pri výrobe (predstavuje najmenej 60 % škôd),
- ak uhlie dominuje v energetickom mixe, uhlíková stopa pri výrobe cigariet môže byť vyššia až o 35 %, kým poškodenie sladkovodných a morských ekosystémov by bolo najmenej o 20 % vyššie,
- nefajčiarske prvky cigariet, ako sú filtre, cigaretový papier a obaly, zaťažujú životné prostredie vo veľkej miere.

Tabak konkuruje základným komoditám v oblasti zdrojov a predstavuje výrazný tlak na zdravie našej planéty a jej najzraniteľnejších obyvateľov. Zvýšené povedomie, ako aj lepšie monitorovanie a hodnotenie environmentálnych problémov spojených s tabakom, by mali podporovať súčasné úsilie o zníženie globálneho používania tabaku ako dôležitého prvku trvalo udržateľného rozvoja.

4.5 Elektronické cigarety

Systémy elektronického dodávania nikotínu (ENDS) majú veľké množstvo rozličných názvov. Najbežnejším názvom je „e-cigareta“.

Elektronické cigarety sú čoraz populárnejšie. Tento menej škodlivý produkt je atraktívny pre mnohých fajčiarov. Smernica o spotrebnej dani z tabaku sa na ne nevzťahuje.

V členských štátoch môže byť na ne uplatňovaná daň podľa ich vlastných predpisov. V deviatich štátoch EÚ sú v súčasnosti zdaňované podľa ich vnútroštátnych predpisov. V ďalších štátoch sú predmetom úvah.

E-cigarety sú zariadenia, ktoré fungujú zahrievaním tekutého roztoku na dostatočne vysokú teplotu, takže vytvárajú inhalovaný aerosól. Roztoky, niekedy nazývané e-kvapaliny, takmer vždy obsahujú nikotín, ochucovadlá a zvlhčovadlá, ako je propylénglykol. Staršie generácie e-cigariet používali formu nikotínu nazývanú nikotín na voľnej báze. Najnovšia generácia elektronických cigariet na trhu, ktoré zahŕňajú vopred naplnené systémy ako JUUL a znovu naplniteľné systémy ako Suorin Drop a Kandypens, používajú v e-tekutinách nikotínové soli. Zloženie nikotínovej soli umožňuje oveľa vyššie hladiny a účinné dodávanie nikotínu s menším podráždením v porovnaní s predchádzajúcimi generáciami e-cigariet – čo vyvoláva otázky týkajúce sa použitia, účelu a bezpečnosti tejto novej formy nikotínu. V Európskej únii nemôže koncentrácia nikotínu v nich obsiahnutá prekročiť 2 %.

V roku 2007 sa začali elektronické cigarety objavovať na trhu, niektoré zariadenia boli navrhnuté tak, aby sa podobali bežným cigaretám, zatiaľ čo iné vyzerali skôr ako cigary, fajky, perá a dokonca aj USB flash disky. Kvôli rôznorodosti dizajnu výrobkov niektorí vedci klasifikovali elektronické cigarety ako zariadenia prvej, druhej alebo tretej generácie.

- Elektronická cigareta 1. generácie je cigareta, ktorá sa veľmi podobá cigarete a je jednorazová.
- Elektronická cigareta 2. generácie je väčšie zariadenie obvykle v tvare pera, ktoré sa dá dobiť.
- Elektronická cigareta 3. generácie sa týka zariadení, ktoré sa nepodobajú horľavej cigarete a často majú veľmi veľké a niekedy prispôsobiteľné batérie.

Medzi najrozšírenejšie typy a značky elektronických cigariet patria tabakové výrobky s názvom IQOS a JUUL.

4.5.1 Systém zahrievania tabaku IQOS

Okrem e-cigaretových výrobkov začali tabakové spoločnosti zavádzať systémy na ohrev tabaku. Tieto zariadenia pracujú tak, že namiesto ich spaľovania tabak ohrievajú. Na tabak sa niekedy pôsobí zvlhčovadlom, ako je propylénglykol, aby sa vytvoril aerosól vdychovaný používateľom. Výrobcovia tvrdia, že tento spôsob dodávania je podstatne

menej škodlivý ako tradičné cigarety, ale súčasné údaje o účinkoch týchto zariadení na zdravie sú zriedkavé.

IQOS, ktorý vyrába spoločnosť Philip Morris International (PMI), sa v Slovenskej republike predáva od roku 2018. Údaje získané prostredníctvom prieskumu WHO ukazujú, že dvojité používanie zahrievaných tabakových výrobkov spolu s cigaretami je zďaleka najdominantnejším spôsobom užívania, čo vyvoláva zásadné otázky o tom, aký vplyv môžu mať na celkové zdravie verejnosti.

Výskumy preukázali, že dvojité použitie nie je spojené so zníženým užívaním cigariet, ale skôr so zvýšenou expozíciou a horšími zdravotnými následkami ako pri použití samotných cigariet alebo elektronických cigariet. Dôsledky užívania elektronických cigariet IQOS sa stále skúmajú.

4.5.2 Elektronické cigarety JUUL

Od roku 2016 si značka e-cigariet JUUL získala medzi mladými ľuďmi obľubu. Od októbra 2019 ho vlastní na základe prieskumov približne 64,4 % mladých ľudí. Tradičný tabakový priemysel si všimol rýchle stúpanie predajov JUUL.

Prieskum tímu WHO z roku 2017 zistil, že 25 % opýtaných respondentov vo veku 15 – 24 rokov pri zobrazení fotografie produktu rozpoznalo e-cigaretové zariadenie JUUL. Z nich 25 % uviedlo, že použitie tohto produktu sa nazýva JUULing, čo naznačuje, že tento produkt je taký výrazný, že sa vníma ako určitá špecifická forma fajčenia. Je však pravdepodobné, že užívanie je teraz vyššie vzhľadom na to, že trhovú podiel JUUL na trhu pokračoval počas celého roka 2018 a v júli 2019 dosiahol najvyššiu úroveň 75 % z predaja elektronických cigariet v rámci Európskej únie.

Propagovaný ako uspokojivá alternatíva k cigaretám JUUL vystavuje novú generáciu mládeže riziku závislosti od nikotínu a budúceho používania cigariet. Spoločnosť JUUL investovala viac ako 1 milión dolárov do predaja svojich produktov na internete a zaplatila za kampane na Twitteri, Instagrame a YouTube. Nedávno však spoločnosť JUUL oznámila, že pozastaví všetky televízne, tlačové a digitálne reklamy. Z oznámenia nebolo jasné, ako dlho bude toto pozastavenie trvať.

4.5.3 Škodlivosť elektronických cigariet

K dnešnému dňu nikto nepozná dlhodobé účinky používania e-cigariet, hoci výskum naďalej skúma niektoré rýchlo sa objavujúce dôkazy o nepriaznivých účinkoch na zdravie pľúc a kardiovaskulárny systém. Nedávny a podrobný prehľad výskumnej literatúry o účinkoch elektronických cigariet zistil, že používanie týchto výrobkov je spojené so zvýšenou pravdepodobnosťou chronického kašľa, hlienu a bronchitídy, ako aj s diagnostikovaním astmy.

Prvá štúdia zameraná na prepojenie užívania e-cigariet s rakovinou bola uverejnená v októbri 2019. Vedci zistili, že u myši vystavených aerosólu e-cigarety sa počas 54 týždňov vyvinuli karcinómy pľúc a abnormálny rast buniek močového mechúra. Výskum tiež zistil, že niektoré príchute sú potenciálne toxickejšie ako iné. Vedci zistili, že vystavenie zvýšenej aróme škorice spôsobilo výraznú bunkovú smrť v porovnaní s inými arómami.

Ďalšie obavy týkajúce sa arómy pochádzajú z pulegónu – zlúčeniny nájdenej v pripravených olejových extraktoch určitých rastlín mäty. Pulegón je známy karcinogén a tabakový priemysel v minulosti znížil množstvo tejto zlúčeniny v mentolových tabakových výrobkoch v dôsledku obáv z toxicity. Agentúra FDA zakázala pulegón ako potravinársku prídavnú látku v roku 2018, štúdie však zistili, že podstatné množstvá tejto doplnkovej látky sa nachádzajú v matelovej a mentolovej e-tekutine v USA, čo vyvoláva obavy z potenciálnej toxicity týchto populárnych príchutí.

Výskum tiež naznačuje, že zmiešanie viacerých príchutí môže byť pre bunky toxickejšie ako expozícia iba jednej príchuti súčasne.

Výskum vplyvu elektronických cigariet na kardiovaskulárne zdravie priniesol zmiešané výsledky. Niektoré štúdie ukázali, že krátkodobé vystavenie aerosólu e-cigariet nemá merateľné poškodenie kardiovaskulárneho zdravia. Iné však naznačujú negatívne účinky na pokojový srdcový rytmus, krvný tlak a bunky, ktoré lemujú krvné cievy. Na získanie perspektívy dlhodobých účinkov používania elektronickej cigarety na zdravie srdca, ktoré sa ešte len musia zistiť, je potrebný rozsiahlejší výskum.

Ďalším naliehavým problémom používania e-cigariet na kardiovaskulárne zdravie je tvorba karbonylových zlúčenín z aerosólu e-cigariet. Karbonyly sa vytvárajú, keď sú propylénglykol a glycerol – bežné rozpúšťadlá v e-tekutine – vystavené vysokému teplu e-cigaretovej cievky. Mnohé z týchto karbonylových zlúčenín sa už predtým spájali so zvýšeným rizikom krvných zrazenín a aterosklerózy – ochorenia, pri ktorom sa na stenách tepien vytvára povlak, čo obmedzuje prietok krvi.

Potrebný je ďalší výskum v dlhšom časovom období, aby sme pochopili celú šírku zdravotných následkov spojených s používaním elektronických cigariet, ako aj to, ako sa ich používanie porovnáva so zavedenými negatívnymi účinkami dlhodobého horľavého používania cigariet.

4.5.4 Výhody a nevýhody elektronických cigariet

Zdá sa, že elektronické cigarety a iné výpary (iné vapovacie zariadenia) predstavujú menšie zdravotné riziko ako bežné horľavé cigarety:

- sú bezpečnejšou alternatívou pre dlhodobých fajčiarov cigariet, ktorí neboli schopní úspešne prestať fajčiť,
- neobsahujú tabak alebo toľko iných toxínov a karcinogénov, ktoré sú hlavnými príčinami pľúcnych ochorení a rakoviny u fajčiarov cigariet,
- pre fajčiarov, ktorí majú mierne až stredne závažné prípady astmy, sú menej riskantným variantom.

Elektronické cigarety a ďalšie výpary však stále predstavujú zdravotné riziká, pretože:

- obsahujú nikotín, vysoko návykovú drogu, ktorá môže viesť k používaniu iných nikotínových výrobkov vrátane cigariet, ako aj zvýšenému riziku požívania alkoholu a iných drog,
- ich aerosól zahŕňa prísady, ťažké kovy, ultrajemné častice a ďalšie toxické a karcinogénne zložky, ktoré predstavujú riziko pre zdravie druhej a tretej strany,
- obsahujú nikotín, ktorý súvisí s poškodením nervového, kardiovaskulárneho a dýchacieho systému; vývoj rakovinových nádorov; predčasné pôrody, narušenie zdravého vývoja mozgu a pľúc počas vývoja plodu, detstva a dospelovania,
- zahŕňajú kvapaliny, ktoré viedli k neúmyselnej otrave u detí,
- často sa používajú popri bežných cigaretách namiesto ich používania, čím zvyšujú celkovú expozíciu nikotínu a riziko užívania a závislosti od iných látok,
- ide o relatívne nové výrobky s obmedzenými dlhodobými údajmi o ich účinkoch na zdravie a bezpečnosť a nedostatočnými normami regulujúcimi ich zložky a dizajn,
- zvyšujú riziko popálenia a iných nehôd, vrátane výbuchov chybných alebo nesprávne použitých elektrických nabíjačiek.

4.5.5 *Spotrebitelia elektronických cigariet*

Údaje slúžiace na spracovanie analýzy týkajúcej sa užívania elektronických cigariet rôznymi vekovými skupinami sme získali na základe prieskumu Centra pre kontrolu a prevenciu chorôb (Centers for Disease Control and Prevention), ktorý sa uskutočnil v priebehu roku 2019. Údaje v ňom spracované sú porovnaním údajov v rokoch 2012, 2016 a 2018.

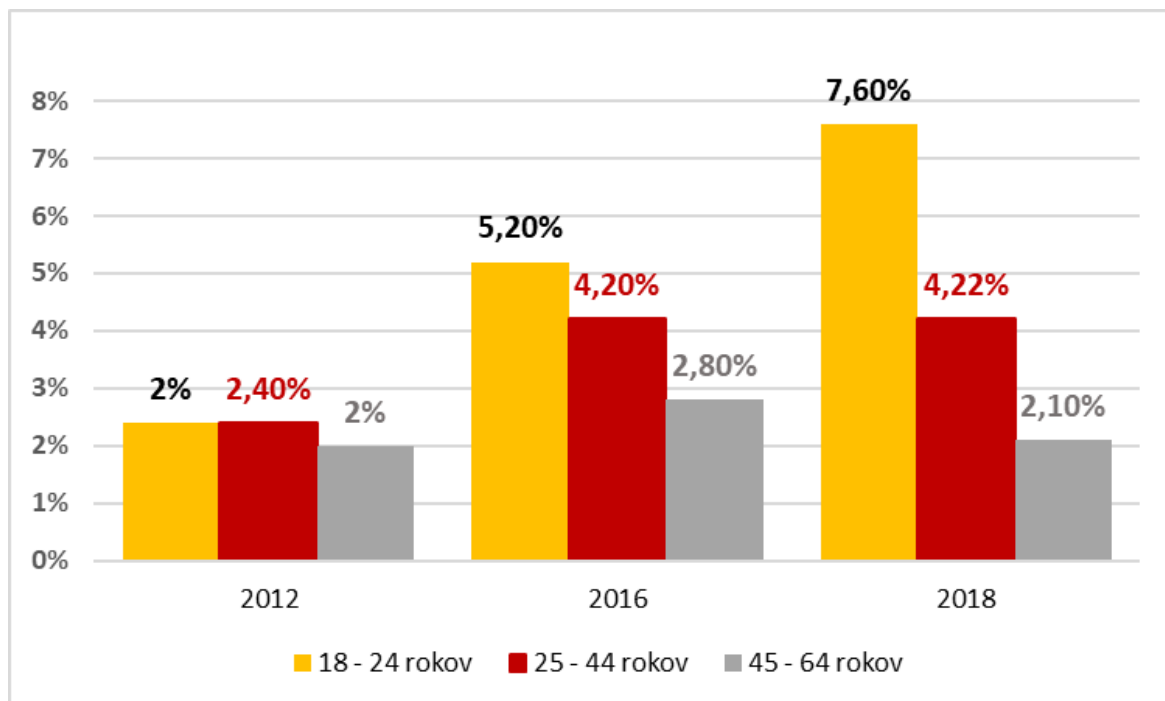
Ukázalo sa, že používanie elektronických cigariet zvyšuje pravdepodobnosť fajčenia cigariet najmä medzi mladými ľuďmi, čo vyvoláva obavy, že elektronické cigarety sú pravdepodobne zodpovedné za:

- 22 % všetkých nových príležitostných fajčiarov cigariet,
- 15,3 % súčasných každodenných fajčiarov cigariet.

99 % všetkých výrobkov z cigariet predávaných v bežných obchodoch, supermarketoch a podobných predajniach obsahuje nikotín. Mnoho mladých ľudí si však neuvedomuje, že nikotín obsahujú i elektronické cigarety, ako napríklad JUUL. Mládež uvádza príchute ako hlavný dôvod, prečo začali s fajčením týchto druhov cigariet. Až 43 % ich vyskúšalo z dôvodu príťažlivých chutí.

V grafe č. 10 môžeme vidieť, že e-cigarety sú viac rozšírené v rámci mladšej časti populácie. Používanie elektronických cigariet v rámci populácie vo vekovej skupine 18 až 24 rokov sa z 2 % v roku 2012 zvýšilo na 5,2 % v roku 2016 a v roku 2018 sa zvýšilo až na 7,6 %.

Graf č. 10 Veková štruktúra spotrebiteľov elektronických cigariet v rokoch 2012, 2016 a 2018

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov získaných na https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/e-cigarettes/about-e-cigarettes.html

Užívanie elektronických cigariet zostáva medzi dospelými používateľmi od roku 2012 pomerne nízke a stabilné. Od roku 2012 e-cigarety užívalo 2,4 % dospelých vo veku 25 až 44 rokov a 2 % dospelých vo veku 45 až 64 rokov. Do roku 2016 sa percentuálny počet užívateľov zvýšil na 4,2 % a 2,8 %. Najnovšie údaje za rok 2018 ukazujú súčasné používanie e-cigariet, ktoré zostalo na úrovni 4,22 % u dospelých vo veku 25 až 44 rokov a 2,1 % u dospelých vo veku 45 až 64 rokov. U ľudí vo veku 45 a viac rokov je podstatne nižšia pravdepodobnosť, že vyskúšali e-cigaretu v porovnaní s mladými dospelými.

Záver

Prvé počiatky pestovania tabaku pochádzajú už z obdobia okolo roku 6000 p. n. l. z čias starej Indie. Tabak mal viacero využití. V dôsledku škodlivosti tabakových výrobkov bolo v 80. rokoch 20. storočia uskutočnených mnoho súdnych konaní v súvislosti s tabakovým priemyslom. Viaceré svetové organizácie sa venujú problematike tabaku a jeho účinkom na zdravie obyvateľov.

Spotrebné dane sú súčasťou nepriamych daní. Okrem nich medzi ne zaraďujeme aj daň z pridanej hodnoty. Vo väčšine krajín sú v dnešnej dobe spotrebné dane súčasťou daňovej sústavy vybraného štátu a zdaňujú sa nimi iba vybrané druhy tovarov. Zachovali sa pri tovaroch, ktorých zvyšovanie ceny nemá vplyv na ich dopyt, alebo pri tovaroch s nežiaducou spotrebou.

Všetky spotrebné dane sú upravované zákonom, ktorý by mal zabezpečovať ich neutralitu, ktorá je jedným zo základných princípov všetkých daní zo skupiny nepriamych daní. Princíp neutrality znamená, že spotrebiteľ je zdaňovaný bez ohľadu na jeho postavenie a výšku dôchodku, ekonomické a ekologické vplyvy a neberie sa do úvahy ani to, či bol tovar vyrobený u nás alebo zahraničí (jeho pôvod).

V priebehu storočí a tisícročí v nich nastali mnohé zmeny nielen v predmete dane, ale i v jej sadzbách. Vo všeobecnosti existujú dva základné dôvody existencie týchto daní, ktoré sú si navzájom veľkými protikladmi.

Prvý z nich spočíva v obmedzení spotreby vybraných druhov tovarov, ktoré sú škodlivé nielen zdraviu ľudí, ktorí ich užívajú, ale aj ich okoliu. Prostredníctvom výšky daňového zaťaženia sa vláda snaží znižovať spotrebu tabakových výrobkov alebo ju aspoň obmedziť a súčasne využíva dane získané ich spotrebou na úhradu zvýšených nákladov v spoločnosti, ktoré sú spojené s negatívnymi externalitami vznikajúcimi pri ich spotrebe.

Druhou výhodou je množstvo peňazí prichádzajúce zo spotrebných daní do štátnej pokladnice, pretože sú významnou a stabilnou časťou príjmu umožňujúceho vláde zachovať výšku jej výdavkov a plniť si tým svoju fiškálnu politiku.

Fajčenie je v dnešnej spoločnosti obrovským zlovykom veľkej časti obyvateľstva. Spôsobuje množstvo chorôb a nepriaznivo vplýva na zdravie. Svetová banka a WHO vnímajú zdaňovanie tabakových výrobkov ako najúčinnnejšiu prevenciu v boji proti fajčeniu. Organizácia WHO disponuje tímom slúžiacim na kontrolu tabaku, ktorý sa nazýva WHO Tobacco Control Economics, zaoberá sa problematikou zdravia a podrobnejšie sa venuje

prieskumu zameranému na tabakové výrobky. Tabak zabíja viac ako polovicu jeho užívateľov a ročne naň umrie viac ako 8 miliónov ľudí, z ktorých minimálne 7 miliónov úmrtí tvoria aktívni fajčiari a približne 1,2 miliónov tí pasívni.

Každoročne sa 31. mája už od roku 1987 venuje pozornosť nepriaznivým účinkom a smrteľným následkom v dôsledku užívania tabakových výrobkov. Neblahé dôsledky má aj nepriamy kontakt s cigaretovým dymom. Svetový deň bez tabaku prostredníctvom informovania verejnosti poukazuje na zdravotné riziká, ktoré sú späté s užívaním tabaku, a ponúka stratégie, ako redukovať jeho konzumáciu.

Percentuálny podiel spotrebnej dane z tabakových výrobkov v Slovenskej republike bol v roku 2017 vo výške 663, 383 mil. €, čo predstavuje 2,36 % z celkovej hodnoty ročne vyzbieraných daní. V prípade Francúzska dosahovala výška daňových príjmov z tabakových výrobkov hodnotu 11, 543 750 mil. € z viac ako jednej miliardy celkových daní a táto hodnota tvorí 1,09 % z celkovej výšky plynúcej do štátneho rozpočtu Francúzska počas roku 2017. Prieskumom zameriavajúcim sa na fajčenie obyvateľstva v nami vybraných štátoch môžeme spozorovať, že mužská časť populácie užíva tabak viac ako tá ženská.

V rámci Európskej únie sú ceny tovarov a služieb odlišné a môžu sa líšiť až trojnásobne. Priemerná cena za balíček cigariet bola v roku 2017 na Slovensku o 1,08 € nižšia, ako je priemer EÚ. V prípade Francúzska bola táto suma vyššia o 3,80 €. Najdrahšia priemerná suma za škatuľku cigariet bola v roku 2017 vo Veľkej Británii na úrovni 9,91 € a tie najlacnejšie sme mohli nájsť v Bulharsku v priemernej výške 2,32 € za škatuľku.

V reakcii na vyššie ceny poklesol predaj cigariet vo Francúzsku v roku 2018 o 9,32 % a v roku 2019 o 7,2 %, čo bolo označené za úspech v kampani, ktorej cieľom bolo znížiť predaj tabakových výrobkov. Podľa výskumov predajcov však zvýšenie cien posilnilo čierny trh.

Fajčenie má nepriaznivý vplyv i na pasívnych fajčiarov, ktorí tabakový dym vdychujú. Spôsobuje v ich prípade rovnaké zdravotné problémy ako pri aktívnych fajčiaroch. Negatívny vplyv má nielen na naše zdravie, ale v dôsledku s ním spojenými zdravotnými problémami vznikajú i ekonomické dôsledky užívania tabaku. Jedným z nich je strata hrubého domáceho produktu následkom predčasného úmrtia, náklady spojené s kompenzáciou pozostalých, práceneschopnosť v dôsledku nepriaznivej zdravotnej kondície, vyššie náklady na zdravotnú starostlivosť, vznik invalidného stavu.

Tabak konkuruje základným komoditám v oblasti zdrojov a predstavuje výrazný tlak na zdravie našej planéty a jej najzraniteľnejších obyvateľov. Zvýšené povedomie, ako aj

lepšie monitorovanie a hodnotenie environmentálnych problémov spojených s tabakom, by mali podporovať súčasné úsilie o zníženie globálneho používania tabaku ako dôležitého prvku trvalo udržateľného rozvoja.

Elektronické cigarety sú čoraz populárnejšie. Tento menej škodlivý produkt je atraktívny pre mnohých fajčiarov. Smernica o spotrebnej dani z tabaku sa na ne nevzťahuje. V členských štátoch môže byť na ne uplatňovaná daň podľa ich vlastných predpisov. V deviatich štátoch EÚ sú v súčasnosti zdaňované podľa ich vnútroštátnych predpisov. V ďalších štátoch sú predmetom úvah. Ukázalo sa, že používanie elektronických cigariet zvyšuje pravdepodobnosť fajčenia cigariet najmä medzi mladými ľuďmi. Užívanie elektronických cigariet zostáva medzi dospelými používateľmi od roku 2012 pomerne nízke a stabilné.

Cieľom našej diplomovej práce bolo charakterizovať špecifiká a vplyv spotrebnej dane z tabakových výrobkov vo Francúzsku, na Slovensku a v rámci Európskej únie. Stanovený cieľ sa nám podarilo naplniť.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

1. KUBATOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 6. vyd., 2015. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 221. ISBN 978-80-7478-841-3.
2. LÉNARTOVÁ, Gizela. Harmonizácia daní v Európskej únii, 2012. Bratislava: Ekonóm, 2012. s. 54. ISBN 978-80-225-3501-4.
3. PAULIČKOVÁ, Alena. Nepriame dane v Slovenskej republike, 2002. Bratislava: Eurounion spol. s.r.o. s. 52. ISBN 80-88984-36-X.
4. PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance: teorie a praxe v ČR, 2011. Praha: Wolters Kluwer, 2011. s. 334. ISBN 978-80-7357-698-1.
5. SALANIÉ, Bernard. The economics of taxation. 2003. Cambridge: MIT Press, 2003. s. 56. ISBN 0-262-19486-4.
6. SCHULTZOVÁ, Anna – RABATINOVÁ, Marcela. Dane zo spotreby, 2011. Bratislava: Ekonóm, 2011. s. 205. ISBN 978-80-225-3293-8.
7. SCHULTZOVÁ, Anna a kol. Vplyv nepriamych daní na spotrebu. 1. vyd. 2010. Bratislava: Wolters Ekonóm, 2010. s. 15. ISBN 978-80-225-2991-4.
8. SMITH, Adam. Pojednání o podstatě a původu bohatství národů. 2001. Praha: Liberální institut, 2001. s. 800. ISBN 808-63-8915-4.
9. SVÁTKOVÁ, Slavomíra a kol. Zatížení spotřebního koše domácností daněmi ze spotřeby v České republice. 2007. Praha: Eurolex Bohemia.2007. s. 43. ISBN 978-80-225-3501-4.
10. ŠIMONOVÁ, Jana. Daňové úniky v Slovenskej republike, 2017. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 63. ISBN 978-80-8168-603-0.
11. ZUBALOVÁ, Alena a kol. Daňové teórie a ich využitie v praxi. 2.vyd. 2012. Bratislava: Iura Edition, 2012. s. 104. ISBN 978-80-8078-487-4.

Elektronické dokumenty:

1. GATELY, Iain. Tobacco: A Cultural History of How an Exotic Plant Seduced Civilization. Dostupné na internete < <https://books.google.sk>>
2. GOODMAN, Jordan. Tobacco in history: The cultures of dependence, 1993. London: Routledge, 1993. s. 12. Dostupné na internete < <https://books.google.sk>>
3. Smokemag magazín - Slovakia. Dostupné na internete < <https://smokemag.sk/historia-tabaku-na-slovensku/>>

Internetové zdroje:

1. Altadis an imperial brands company: <https://www.altadis.com/>
2. Finančná správa – Slovenská republika: <https://www.financnasprava.sk/sk/obciana/dane/spotrebne-dane>
3. <https://biznisklub.sk/danove-podvody-pri-tabaku-stopy-smeruju-aj-do-znamej-sieti-potravin/>
4. https://ec.europa.eu/health/tobacco/ecigarettes_sk
5. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/SK/ALL/?uri=CELEX:31992L0079>
6. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32014L0040>
7. <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/c1ea461e-fa5b-48b9-a241-13f271d40bc2>
8. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17400948/>
9. <https://www.cbs.nl/en-gb/news/2017/37/heavy-smokers-cut-their-lifespan-by-13-years-on-average>
10. https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/e-cigarettes/about-e-cigarettes.html
11. <https://www.drugabuse.gov/publications/drugfacts/vaping-devices-electronic-cigarettes>
12. <https://www.medicalnewstoday.com/articles/216550>
13. https://www.mzv.sk/documents/10182/11845/Buducnost_EU_Lisabonska_zmluva.pdf/b030c657-8054-45e8-8fd9-3b1055e302bc
14. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3481021/>
15. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/0bbc27daen/index.html?itemId=/content/publication/0bbc27da-en>
16. <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/e-cigarettes-how-risky-are-they>

17. <https://zdravie.pravda.sk/zdravie-a-prevencia/clanok/283766-vplyv-fajceni-na-nase-zdravie/>
18. World Health Organization. Tobacco Agriculture and Trade – Slovakia:
<http://origin.who.int/tobacco/country-fact-sheets/svk.pdf>
19. World Health Organization: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
20. World Health Organization:
https://www.who.int/tobacco/surveillance/policy/country_profile/fra.pdf?ua=1
21. World Health Organization:
https://www.who.int/tobacco/surveillance/policy/country_profile/svk.pdf?ua=1